

LAUREA *Uuden edellä*
AMMATTIKORKEAKOULU

Oikeusapusihteeri perikunnan apuna

Niemelä, Sanna-Kaisa

2011 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Oikeusapusihteeri perikunnan apuna

Sanna-Kaisa Niemelä
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Sisällys

Johdanto	8
1 Kuolinpesä eli perikunta ja sen osakkaat.....	10
1.1 Osakkuus sukulaisuuden perusteella.....	10
1.2 Testamentinsaajan asema kuolinpesän osakkaana.....	11
1.3 Lesken asema kuolinpesän osakkaana.....	12
1.4 Avopuolison asema kuolinpesässä.....	13
1.5 Toissijaisten perillisten asema kuolinpesässä.....	14
1.6 Alaikäinen tai vajaavaltainen pesän osakkaana	14
2 Kuolinpesän hallinto ja varojen käyttö	15
3 Kuolinpesän osakkaiden tehtävät.....	17
3.1 Velkojen maksaminen	17
3.2 Vuokra-asunto, asunto-osakeyhtiö ja kiinteistö	18
3.3 Ajoneuvot	19
3.4 Aseet	19
3.5 Kuolinpesän velvollisuus veroilmoituksen tekoon ja tositteiden säilyttämiseen20	
3.6 Perunkirjoitus.....	20
3.6.1 Pääsäännöt perunkirjoituksesta	20
3.6.2 Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus	21
3.6.3 Täydennys- tai oikaisuperunkirjoitus	21
3.6.4 Pesän osakkaiden vastuu	22
4 Kuolinpesän velkojen hoito	22
4.1 Varaton kuolinpesä vai ylivelkainen kuolinpesä	23
4.2 Vainajan velat, pesänselvitysvelka ja muu pesän velka	23
4.3 Perintäkeltottomat vainajan velat	24
4.4 Kohtuulliset hautajaiskulut ja muut pesänselvitysvelat	25
4.5 Muut velat.....	25
4.6 Rauhoitusaika.....	26
4.7 Perittävän takausvastuut ja velkajärjestely	26
4.8 Omaisuuden realisointi.....	27
4.9 Lakiosaa vaativan osakkaan ja lesken suhde kuolinpesän velkoihin.....	27
4.10 Ennakkoperintö tai lahja ylivelkaisesta kuolinpesästä	28
4.11 Ylivelkainen pesän osakas	28
4.12 Perinnöstä luopuminen	29
4.13 Pesän osakkaan velkavastuu	30
5 Pesän virallisselvitys	31
5.1 Pesänselvittäjän hakeminen ja määrääminen	31
5.2 Pesänselvittäjän määrääminen velkojan hakemuksesta	32

5.3	Pesäselvittäjästä	33
5.4	Ylivelkaisen kuolinpesän selvitys.....	34
6	Lopuksi.....	35
7	Lähteet	37
8	Liitteet.....	39

Sanna-Kaisa Niemelä

Oikeusapusihteeri perikunnan apuna

Vuosi 2011 Sivumäärä 74

Suomen oikeusaputoimistoissa käsiteltiin vuonna 2009 yhteensä 71 319 asiaa, näistä perintöön liittyviä asioita oli 10 059. Mukana luvuissa eivät ole ne lukuisat soittajat, jotka kysyvät neuvoa puhelimitse. Juuri perunkirjoitus- ja perintöasioissa oikeusapusihteerit ovat eniten yhteydessä asiakkaan kanssa. Opinnäytetyöni tarkoitus on tältä osin helpottaa oikeusapusihteerien työtä käytännönläheisin keinoin.

Työssäni esittelen kuolinpesän eli perikunnan osakkaineen, osakkaiden vastuut ja velvollisuudet. Lisäksi esittelen kuolinpesän hallinnon, tehtävät ja myös velkavastuuta koskevat asiat. Tämän teoriaosuuden lähteinä olen käyttänyt perintöoikeudellista kirjallisuutta ja lainsäädäntöä, artikkeleita ja lainvalmistelutöitä.

Opinnäytetyöni pohjalta olen tehnyt oppaan Helsingin oikeusaputoimiston oikeusapusihteerien käyttöön. Oppaassa on tiivistettynä opinnäytetyöni pääkohdat sekä lisäksi tarpeellisia yhteystietoja ja yleisimpien perintöasioiden määräaikoja. Lisäksi olen laatinut ja osittain päivittänyt perintöasioiden hoitamiseen tarkoitettuja standardisoituja asiakirjamalleja sekä muistilistoja perunkirjoitusasioihin liittyen.

Asiasanat: oikeusaputoimistot, perikunnat, perunkirjoitus, perilliset, pesänselvitys, testamentti

Sanna-Kaisa Niemelä

Legal aid secretary assisting the members of the estate of a deceased

Year	2011	Pages	42
------	------	-------	----

Finland's public legal aid offices processed 71 319 cases in the year 2009, 10 059 of these cases were related to inheritance. In these figures are not all those callers who want to have quick advice by telephone. Legal aid secretaries have most contact with the customer on inheritance cases and all cases related to property of a deceased person. The purpose of my study is to help legal aid secretaries with practical means.

My study deals with the members in the estate of a deceased, their responsibilities and duties. I also explain matters related to the management of a property after a deceased person and the legal perspective of indebted estate of a deceased and indebted member of estate. My study is based on legal inheritance literature, legislation and articles.

Based on my study I have made a guide "book" for Helsinki legal aid office's secretaries. The guide book contains the key issues of my study and also essential contact information and some more common legal deadlines in inheritance cases. In addition I have composed and partly updated official standard documents that are used in Helsinki legal aid office. I have also written some memos for reception and for legal aid secretaries concerning estate inventory deed.

Keywords: legal aid office, estate of a deceased, estate inventory deed, inheritor, administration of estate, testament

Lyhenneluettelo

Ampuma-aseL

HE

PK

VJL

UK

Ampuma-aselaki

hallituksen esitys

perintökaari

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä

ulosottoakaari

Johdanto

Suoritin oikeustradenomitutkintoon kuuluvan oikeudellisen harjoitteluni Helsingin oikeusaputoimistossa oikeusapusihterin tehtävissä. Harjoitteluni aikana havaitsin, että oikeusaputoimistoon tulee päivittäin asiakkailta yhteydenottoja, jotka liittyvät kuolinpesien hallintaan, perunkirjoitukseen ja perinnönjakoon. Vähävaraisten kuolinpesien osakkaita ohjataan mm. sosiaalivirastosta ottamaan yhteyttä oikeusaputoimistoon neuvojen saamiseksi ja asiakirjojen laatimiseksi. Näissä tapauksissa ensimmäiset kysymykset liittyvät usein kuolinpesän velkavastuuasioihin. Joillakin asiakkailla tuntuu olevan käsitys, että kuolinpesän velat jäävät osakkaiden vastuulle. Toinen harhakäsitys on se, että varattomasta tai velkaisesta kuolinpesästä ei tarvitse toimittaa perunkirjoitusta. Epäselvyyttä on myös siitä, kuka on velvollinen huolehtimaan kuolinpesän asioista ja mihin toimiin tulee ryhtyä.

Edellä mainitut kysymykset vaativat oikeusapusihtereiltä paljon käytännön tietoa, joten päätin laatia tästä aiheesta käytännönläheisen ja aitoon työelämän tarpeeseen vastaavan opinäytetyön. Sovin asiasta esimieheni johtavan julkisen oikeusavustajan Liisa Vehmaksen kanssa ja sain myös yleisesti työpaikalla myönteisen suhtautumisen asiaan. Koen työni tärkeäksi ja toivon siitä olevan apua käytännön asioissa.

Suomen oikeusaputoimistoissa käsiteltiin vuonna 2009 yhteensä 71 319 asiaa, joista perintöasioita oli 10 059 kpl. Tilasto kuvastaa sitä, kuinka tärkeä osa-alue perintöoikeus on oikeusaputoimistoissa. Tähän lukuun eivät edes sisälly kaikki ne, jotka soittavat oikeusaputoimiston saadakseen neuvoja kuolinpesän hoitamisessa (Tilastokeskuksen palvelusivut 15.3.2011.)

Tavoitteenani on tehdä opas oikeusaputoimiston sihtereille, joiden täytyy jo nyt, ja tulevaisuudessa vielä enemmän, kyetä kertomaan asiakkaalle käytännön järjestelyistä kuolinpesän hoidossa. Niinpä keskityn työssäni siihen, mitä neuvoja asiakas mahdollisesti tarvitsee kuolinpesän hoitamisessa tai pelkästään sen osakkaana. Mitä kaikkia toimenpiteitä osakkaiden tulee tehdä ja mitä heidän tulisi muistaa. Asiat ovat juridisesti vaikeita, mutta pyrin selvittämään ne kohdat, joissa oikeusapusihterit voivat vastata kysymyksiin itsenäisesti. Monissa oikeusaputoimistoissa oikeusapusihterit tekevät jo perukirjoja melko itsenäisesti ja julkinen oikeusavustaja on taustalla tukena. Oikeusapusihteri on asiakkaan ”yhteyshenkilö” oikeusaputoimistossa, niinpä sihteeriltä kysytään kiperiäkin kysymyksiä liittyen kuolinpesän hoitamiseen.

Työssäni on kaksi osaa. Teoreettisessa osuudessa tarkastelen kuolinpesää osakkaineen, osakkaiden velvoitteita ja vastuita sekä kuolinpesän hallintoa, tehtäviä ja velkavastuuta koskevia asioita. Tässä osassa käytän oikeudellisina lähteinä perintöoikeudellista kirjallisuutta ja lain-

säädäntöä, artikkeleita ja lainvalmistelutöitä. Olen myös keskustellut toimistomme oikeusavustajien kanssa aiheesta saadakseni näkökulmia työhöni.

Työni toinen osa koostuu varsinaisen työn pohjalta tehtyyn oppaaseen, jossa on käytännön ohjeita, määräaikoja ja huomioitavia asioita. Järjestin toimistomme oikeusapusihteerille koulutustuokion 17.3.2011, jossa käsittelin näitä jo osin tuttujakin asioita. Uutena asiana esittelin selkeät, yhtenäiset listaukset siitä, mitä ajanvarauksessa ja perukirjan toimeksiantoa vastaanotettaessa tulee ottaa huomioon.

Oikeusapusihteeriksi on myös se henkilö, joka pääsääntöisesti laatii tai kirjoittaa puhtaaksi erilaiset asiakirjat. Helsingin oikeusaputoimistossa on tavoitteena standardisoida asiakirjat niin, että kaikki lähtevät hakemukset, kirjeet, tiedoksiannot ja muut asiakirjat ovat samanlaisia asetuksiltaan ja ulkonäöltään. Työhöni liittyen esittelin koulutustilaisuudessa sihteeille asiakirjamallit tietyistä perintöasioihin liittyvistä toimenpiteistä. Nämä mallit tulevat koko toimiston käyttöön.

1 Kuolinpesä eli perikunta ja sen osakkaat

Puhuttaessa kuolinpesästä tai perikunnasta tarkoitetaan tiettyä ajanjaksoa perittävän kuoleman jälkeen. Kuolinpesä on vainajan omaisuus varoineen ja velkoineen ennen perinnönjakoa, eli kuolinpesä on olemassa perinnönjättäjän kuoleman ja perinnönjaon toimittamisen välisen ajan. Puhekielessä kuolinpesästä käytetään usein nimitystä perikunta. Perintökaaren mukainen menettely on se, että kuolinpesän osakkaat ottavat kuolinpesän omaisuuden ja selvityksen huolekseen. Tästä syystä kuolinpesän osakkaat on määritelty tyhjentävästi. Perillistä ja yleisjälkimmäisyyden saajaa pidetään pesän osakkaina silloinkin, kun heidän oikeutensa on riidanalainen. (Kangas, U. 2006, 334 - 335.)

Kuolinpesä voidaan jättää myös jakamatta, jolloin puhutaan jakamattomasta kuolinpesästä. Tällaisessa tilanteessa kuolinpesää ei ole jaettu eli perinnönjakoa ei ole tehty. Kuolinpesää ei ole tarkoitettu pysyväksi järjestelyksi, mutta perintökaareen ei myöskään sisälly jakovelvoitetta. Suomessa oli verottajan mukaan vuonna 2008 yhteensä 287 324 verotettavaa kuolinpesää. Passivoitumisen syynä voi olla esimerkiksi pesän varattomuus. Kuolinpesä voidaan jättää jakamatta myös verotuksellisista syistä, joko-osuudesta on tulossa ”liian pieni” tai perillisillä ei ole yksinkertaisesti tarvetta perinnön jakamiselle. Osa jakamattomista kuolinpesistä voi olla hyvinkin varakkaita. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 442 - 444.)

Kuolinpesä ei ole itsessään juridinen henkilö, vaan se muodostuu henkilön kuoltua erilaisista henkilösuhteista. Näin ollen esimerkiksi oikeusaputoimistossa perukirjaa tehtäessä kuolinpesä ei ole asiakkaana, vaan asiakkaana on perukirjan ilmoittaja, yleensä kuolinpesän osakas, avopuoliso tai muu kuolinpesän tunteva henkilö. Kuolinpesän muodostavia osakkaita voivat olla muutkin kuin varsinaisessa lakimääräisessä perimysjärjestyksessä mainitut perijät. Laki säätelee tarkoin, kuka on osakas ja mitä osakkaat saavat tehdä ja mitkä ovat heidän velvollisuuksiaan. Usein ajatellaan, että kuolinpesä on oma itsenäinen ”toimija” mutta muistettava on, ettei kuolinpesää ole ilman osakkaita. Kuolinpesän taustalla on virkatodistusten ja muiden asiakirjojen avulla aina jäljitettävissä ne henkilöt, jotka ovat saaneet yhdessä toistensa kanssa itselleen oikeuksia ja velvollisuuksia. Kuolinpesän hallinnosta voivat pesän osakkaat sopia vapaamuotoisesti, suullisesti tai kirjallisesti, tai sen hallinto voidaan luovuttaa pesänselvittäjän haltuun. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 374 - 375, 444 - 446.)

1.1 Osakkuus sukulaisuuden perusteella

Tähän kuuluvat perimysjärjestyksen mukaiset osakkaat, jossa rintaperillisillä on lähinnä oikeus perittävän jäämistöön. Perintöoikeuden edellytyksenä on, että perillinen on elossa perittävän kuollessa. Jos rintaperillisistä on useampi kuin yksi, perintö jaetaan pääluvun mukaisesti rintaperillisten kanssa. Jos joku rintaperillisistä on kuollut, on hänen jälkeläisillään rajaton sijaantulo-oikeus. Sijaantulooperilliset ovat perittävän kuolinpesän osakkaita.

Suomessa lakimääräinen perimysjärjestys määrää, kenelle omaisuus menee, jos perittävä ei ole tehnyt testamenttia. Perilliset on jaettu kolmeen parenteeliin, jotka ovat toistensa poissulkevia.

Ensimmäiseen parenteeliin kuuluvat rintaperilliset. Kukin lapsista saa yhtä suuren osan perinnöstä. Milloin lapsi on kuollut, tulevat lapsen jälkeläiset hänen sijaansa, ja jokainen haara saa yhtä suuren osan. Ensimmäisessä parenteelissa on siis rajaton sijaantulo-oikeus. Avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella on perintöoikeus äitiinsä ja äidinpuolen sukulaisiin samoin kuin avioliitossa syntyneellä lapsella. Jos lapsen isyys on tunnustettu (ennen 1.10.1976) tai vahvistettu, perii hän isänsä samoin kuin avioliitossa syntynyt lapsi. Tässä kohtaa laissa on ns. ylimenosääntö, eli vanhan lain alaiset tunnustamattomat lapset saattoivat haakea isyyden vahvistusta 1.10.1981 mennessä. Jos he eivät ole tätä tehneet, ei heillä ole perintöoikeutta isään tai isänpuolen sukulaisiin.

Toiseen parenteeliin kuuluvat perittävän isä ja äiti, kumpainenkin saa puolet perinnöstä. Jos perittävän isä tai äiti on kuollut jakavat perittävän veljet ja sisaret hänen osansa. Kuolleen veljen tai sisaren sijaan tulevat hänen jälkeläisensä, joista jokainen haara saa yhtä suuren osan. Kolmanteen parenteeliin kuuluvat perittävän isovanhemmat. Milloin isovanhempi on kuollut, menee hänen lapsilleen se osa perinnöstä, joka hänelle olisi tullut. (Aarnio, A. & Kangas, U. & Puroinen, P. 2000, 23; Norri, M. 2010, 84, 86; Perintökaari, 2 luku.)

1.2 Testamentinsaajan asema kuolinpesän osakkaana

Testamentteja on monenlaisia. Testamentin laatu ratkaisee sen, tuleeko testamentin saajasta kuolinpesän ”varsinainen” osakas ja koskeeko häntä kuolinpesän vastuut. Testamentit voidaan ryhmitellä kahteen päätyyppiin ja niiden alamuotoihin. Kuolinpesän osakkuutta mietittäessä tärkeää on, onko testamentti ns. yleistestamentti vai erityistestamentti.

Yleistestamentti on jälkisäädös, joka tuottaa testamentin saajalle samantyyppisen aseman kuin perillisellä lain mukaan on. Testamentin tekijä voi testamentata kaiken tai jonkin määröosan omaisuudestaan testamentin saajalle. Perillisen oikeus saada omaisuutta jäämistöstä on määrätty suhteellisesti. Jos testamentin saajalle annetaan koko omaisuus, määräosa siitä taikka se, mitä muiden määräysten täyttämisen jälkeen on jäljellä, kysymyksessä on yleisjälkisäädös. Testamentin saaja on tässä tapauksessa kuolinpesän osakas ja näin ollen muun muassa perunkirjoitusvelvollinen. Erityisjälkisäädöksessä perittävä on voinut testamentata perinnön saajalle tietyn esineen, rahamäärän tai esim. käyttöoikeuden. Tällaisen legaatin saaja ei ole puhtaasti kuolinpesän osakas eikä näin ollen vastuussa kuolinpesän hallinnoinnista. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2008, 51; Aarnio, A. & Kangas, U. & Puroinen, P. 2000, 54-55; Koponen, J. 2009, 13.)

Legataarin asemasta Aulis Aarnio ja Urpo Kangas kirjoittavat mm.

”Testamentin tulkinta voi olla tarpeen jo sen selvittämiseksi, onko kysymyksessä yleistestamentti vai legaatti. Testamentin saaja joutuu aina väistymään perittävän ja pesän velkojien oikeuden toteuttamisen tieltä. Pätevät yleisjälkisäädöskään ei aina johda sellaiseen ja korratkaisuun, jonka mukaan testamentattu omaisuus on annettava testamentin saajalle. Sama koskee legaattimääräystä. Sen täytäntöönpano voi estyä velkojien oikeuden toteuttamisen johdosta. Pesänselvittäjä saattaa olla pakotettu realisoimaan muun omaisuuden

ohella myös sellaista omaisuutta, josta perittävä on tehnyt erityisjälkisäädöksen.” (Suomen jäämistöoikeus I, 2009, 554- 555.)

Toisin sanoen siis testamentin saajan oikeussuojassa on puutteita. Hänelle määrättyä omaisuutta voidaan realisoida pesän hyväksi mutta silti hänellä on joissain tapauksissa kuolinpesän osakkaan velvollisuudet hoidettavanaan.

Testamentti ei ole yksinkertainen asiakirja, ei laatijalle eikä täytäntöönpanijalle. Testamentin laatimisesta, tulkinnasta ja täytäntöönpanosta on kirjoitettua tekstiä runsaasti. Työni tarkoituksena ei ole se, että oikeusapusihteerit tulkitsevat testamenttien sisältöjä. Olen liittänyt oikeusapusihteereille tulevaan oppaaseen pääsäännöt testamentin muotomääräyksistä ja testamentin laatimisen perussäännöt. Toimistossamme laaditaan jonkin verran testamentteja sekä perintöasioiden yhteydessä hoidetaan testamenttien tiedoksiantoja, joten perusasiat on hyvä tietää.

1.3 Lesken asema kuolinpesän osakkaana

Leski voi olla kuolinpesän osakkaana eri tavoin. Hän voi periä puolisonsa, jos tällä ei ole rintaperillisiä, hän voi olla yleistestamentin saaja tai saada omaisuutta avio-oikeuden nojalla. Leski ei sen sijaan ole osakas pelkästään sillä perusteella, että hänellä on oikeus hallita jäämistöä jakamattomana. Jos puolisoilla on avioeron harkinta-aika kulumassa, ei eloonjääneellä ole perintöoikeutta. Sen sijaan jos harkinta-aika on kulunut eikä lopullista avioeroa ole haettu, on eloonjääneellä puolisollla perintöoikeus. Leski on pesän osakas siihen asti, kun ositus on suoritettu. Osituksen jälkeen lesken osakkuus pesässä lakkaa. Eronnut puoliso voi olla entisen aviopuolisonsa pesän osakas avio-oikeuden nojalla myös silloin, jos ainakin toisella puolisoista oli avio-oikeus toisten omaisuuteen ja ositus avioeron jälkeen on toimittamatta. Mikäli eronnut puoliso on kuollut, tulevat sijaan hänen perillisensä. (Aarnio, A. & Kangas, U. & Puronen, P. 2000, 30-43; Kangas, u. 2006, 334-335; Norri, M. 2010, 90; PK 3.luku.)

Perintökaareissa lesken osuudesta kirjoitetaan seuraavalla tavalla:

”Milloin ositus on toimitettu tai puolisollla ei ole avio-oikeutta toisen puolison omaisuuteen, ei eloonjäänyt puoliso ole osakas, ellei hän ole perillinen tai yleisjälkisäädöksen saaja.” (PK, 18 luku.)

Lesken osakkuuteen vaikuttaa myös mahdollinen puolisoitten välinen avioehto. Käytännössä avioehto määrittää sen, mitä omaisuudelle tapahtuu avioliiton päättyessä. Kuolemantapauksessa on huomioitavaa, että leskelle tulee kuolinpesästä vain tasinko. Jos vainaja oli lapseton, perii leski kaiken, mahdolliset toissijaiset perilliset tulevat pesän osakkaiksi vasta lesken kuoleman jälkeen. Tällaisessa tapauksessa lesken perintöoikeus kaikkeen omaisuuteen voidaan estää vain vainajan testamentilla tai avioehdolla. Avioehto on voimassaoleva vain jos se on rekisteröity maistraatissa. Avioehdon peruutus tulee rekisteröidä maistraatissa. Sekä voimaantulo että avioehdon peruutus vaativat molempien allekirjoitukset. (Norri, M. 2010, 42-59.)

Lesken asema korostuu heti kuoleman jälkeen velvollisuutena ottaa pesän omaisuus väliaikaisesti haltuunsa. Pesän haltuunottajalle hoidettaviksi jäävät ns. juoksevat asiat. Joissain tapauksissa tämä ei tuota ongelmia, mutta inhimillistä on, että läheisen kuolema vaikuttaa kaikkeen tekemiseen. Ylivelkaisessa kuolinpesässä lähiomaisia pelottaa mahdollisesti heille lankeavat maksut. Joissakin tapauksissa leski ei ole edes ajatellut mahdollisuutta jättää vainajan laskuja maksamatta, vaan on maksanut ne omilla rahoillaan. Tämä tapahtuu siinä pelossa, että velat vain kasvavat ja tulevat lesken maksettaviksi kuitenkin jossain vaiheessa.

Rekisteröidyssä parisuhteessa puoliset rinnastetaan perintöoikeudessa puolisoihin. Virallistetun parisuhteen osapuolilla on samoin tavoin kuin aviopuolisoilla avio-oikeus toistensa omaisuuteen. Heitä kohtaavat myös samat velvollisuudet hoitaa asioita leskenä ja kuolinpesän osakkaana.

1.4 Avopuolison asema kuolinpesässä

Avopuoliso, toisin kuin aviopuoliso, ei ole kuolinpesän osakas ellei vainaja ole tehnyt testamenttia hänen hyväkseen. Jos avopuolisoilla on yhteisiä lapsia, lapset ovat rintaperillisiä ja siten kuolinpesän osakkaita. Eloonjäänyt avopuoliso voi kuitenkin päättää perinnön hallitsemisesta alaikäisten lasten huoltajan ominaisuudessa. (Koponen, J. 2009, 16.)

Lainsäätäjä on huolissaan avopuolisoiden oikeusturvan puutteesta kuolemantapauksissa. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuoden 2009 lopussa 1 450 000 perhettä. Perheisiin kuului 76 prosenttia väestöstä. Suomen yleisin perhetyyppi on lapseton aviopari, tällaisia perheitä oli 35 prosenttia kaikista perheistä vuonna 2009. Avoparien perheitä oli 21,5 prosenttia vuonna 2009. Tilastokeskuksen mukaan avoparien määrä ja osuus perheistä tulee kasvamaan vuosi vuodelta. (Tilastokeskuksen palvelusivut.)

Hallituksen esityksestä lakiin on tehty muutos. Lakiehdotus on ollut eduskunnan käsittelyssä vuonna 2010. Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta tuli voimaan 1.4.2011. Lain tarkoituksena ei ole rinnastaa avopuolisoita aviopuolisoihin eikä näin ollen ole tarkoitus luoda rinnakkaista järjestelmää avioliiton kanssa. Laki koskee avioliittoja, jotka ovat kestäneet yli 5 vuotta tai avopuolisoita, joilla on yhteisiä lapsia tai huollettavia. Ehdotuksen mukaan kumpikin avopuoliso pitäisi oman omaisuutensa omaisuuden erottelussa. Avopuolisolla olisi kuitenkin oikeus hyvitykseen yhteistalouden hyväksi antamastaan panoksesta, jos hän on auttanut toista avopuolisoa kartuttamaan omaisuuttaan avioliiton aikana ja omaisuuden erottelu omistussuhteiden perusteella johtaisi hyötymiseen toisen kustannuksella. Näiden muutosten lisäksi laissa on säännöksiä pesänjakajan määräämiseksi toimittamaan omaisuuden erottelu avopuolisoiden välillä ja ratkaistaan hyvitystä koskevat vaatimukset, jos avopuolisot tai avopuoliso ja toisen avopuolison perilliset eivät pääse niistä yksimielisyyteen. Avioliiton syntymiseen tai päättymiseen ei ehdotetussa laissa liitettäisi muotovaatimuksia, mutta omaisuuden erottelukirjalle asetettaisiin perinnönjakoa vastaava muotovaatimus.

Avolesken asemaa laki parantaa siten, että tämä voi saada toisen avopuolison kuoltua harkinnanvaraista avustusta kuolinpesästä. Avustus voidaan antaa myös käyttöoikeutena omaisuuteen. Uuden lain tarkoituk-

sena on, että avustuksella voidaan pehmentää toimeentulon äkillistä muutosta, jos avopuoliso on ollut taloudellisesti riippuvainen kuolleesta avopuolisosta. Avopuoliso ei saa perintöoikeutta perittävän avopuolison omaisuuteen lain muutoksesta huolimatta. (HE 37/2010; Tilastokeskuksen palvelusivut; Oikeusministeriön palvelusivut.)

1.5 Toissijaisten perillisten asema kuolinpesässä

Toissijaisten perillisten asemaa herättää kysymyksiä aina silloin tällöin. Joillekin asiakkaille asia on hyvin looginen eikä siinä ole epäselvyyttä, toiset taas eivät voi ymmärtää, miksi he eivät ole pesän osakkaita. Aulis Aarnio ja Urpo Kangas (2009, 384) määrittelevät toissijaiset perilliset seuraavalla tavalla:

”Toissijaiset perilliset eli ne ensiksi kuolleen puolison PK 3:2.2:ssa tarkoitetut perilliset, jotka ovat oikeutettuja saamaan lesken pesästä osuuden, ovat lain terminologiassa ensiksi kuolleen puolison perillisiä, mutta lesken kuolinpesän osakkaita. Heillä ei ole siten osakasemaa ensiksi kuolleen puolison jälkeen. Osakkaana on yksin leski ja ensiksi kuolleen puolison perillisten oikeuden toteuttaminen on lykätty lesken kuolemaan.”

Juha Koponen (2009, s. 17) puolestaan ohjeistaa oppaassaan kuolinpesän osakkaita seuraavalla tavalla:

”Lesken kuoltua toimitetaan jako hänen perillistensä ja ensiksi kuolleen puolison toissijaisten perillisten välillä. Perintöoikeus on ensin kuolleen vanhemmilla, sisaruksilla ja näiden lapsilla, mutta ei enolla, sedällä tai tädillä. Toissijaiset perilliset eivät ole vielä ensiksi kuolleen puolison pesän osakkaita, koska he eivät saa perintöä ennen kuin vasta lesken kuoleman jälkeen. Perunkirjoitustilaisuuteen heidät on kuitenkin kutsuttava.”

Toissijaiset perilliset eivät näin ollen ole pesän osakkaita, vastuineen ja velvollisuuksineen, mutta heitä ei myöskään sovi unohtaa. Heidän vuoronsa olla pesän varsinainen osakas tulee sen jälkeen, kun leski on kuollut. Jos viimeksi kuolleella ei ole omia perillisiä eikä testamenttia, ensiksi kuolleen puolison perilliset perivät myös viimeksi kuolleen osuuden. Tämä sääntö on tullut voimaan jo 1.9.1983 ja sitä sovelletaan sen jälkeen kuolleen lesken jäämistöön. Aikaisemmin tämä lesken osuus oli mennyt valtiolle. (Norri, M. 95 - 98.)

1.6 Alaikäinen tai vajaavaltainen pesän osakkaana

Kuolinpesän osakkaana voi olla alaikäinen henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Alaikäistä edustavat yleensä hänen vanhempansa, jotka ovat lain tarkoittamia lapsen edunvalvoja. Mikäli alaikäisen edunvalvoja ei ole itse pesän osakkaana, alaikäiselle ei tarvitse hakea ulkopuolista edunvalvojaa. Ulkopuolinen edunvalvoja tarvitaan vain tilanteessa, jossa holhoojan ja lapsen edut voivat olla ristiriidassa keskenään. Ristiriita ei tarkoita jo olemassa olevaa riitaa, vaan ristiriidan mahdollisuutta. Kuolinpesän osakkaana voi olla myös täysi-ikäinen vajaavaltainen henkilö, jolle on esimerkiksi sairauden tai vanhuuden takia määrätty edunvalvoja. Tällaisessa tapauksessa edunvalvoja huolehtii vajaavaltaisen asioista myös kuolinpesässä. Edunvalvoja tai edunvalvojan sijainen tarvitsee maistraatista hyväksynnän esimerkiksi ositukseen ja perin-

nönjaosta sopimiseen tai esimerkiksi sopimuksen tekemiseen kuolinpesän yhteishallinnosta. (Kangas, U. 2006, 335-336; Koponen, J. 2009, 22 - 23.)

Perittävä on voinut määrätä testamentissaan, että testamentinsaajalle tuleva omaisuus on uskottava muun henkilön kuin omaisuuden saajan varsinaisen edunvalvojan hoidettavaksi. Tällaisissa tapauksissa omaisuutta hoitamaan määrätään erityinen edunvalvoja, joka on määrätty testamentissa. Tällainen tapaus voi olla esimerkiksi vanhempien eron jälkeen. Toinen vanhemmista testamenttaa alaikäiselle lapselleen tietyn omaisuuden, mutta ei halua, että eloonjäänyt vanhempi hoitaa omaisuutta. (Koponen, J. 2009, 23.)

2 Kuolinpesän hallinto ja varojen käyttö

Perintökaaren 18 luku käsittelee kokonaisuudessaan kuolinpesän hallintoa. Kuolinpesän osakkaita ovat siis perilliset, yleisjälkisaädöksen saajat sekä eloonjäänyt puoliso. Perillinen ja yleisjälkisaädöksen saaja on osakas myös silloin, kun heidän oikeutensa on riidanalainen. Jos kuolinpesän hallintoa ei ole muutoin järjestetty, tulee osakkaiden yhteisesti hallita pesän omaisuutta kuolinpesän selvittämistä varten. Osakkaat edustavat kuolinpesää kolmatta henkilöä vastaan ja ovat vastuussa pesää koskevissa asioissa. Kiireiset toimenpiteet voidaan suorittaa ilman kaikkien pesän osakkaiden suostumusta. Kuolinpesän osakkaille ei useinkaan ole täysin selvää, miten kuolinpesää tulisi hallinnoida ja kenen on vastuu. Kuolinpesän osakkaiden mieltäminen voi olla joillekin hankalaa. Työssäni oikeusaputoimistossa olen kohdannut pesän osakkaita, jotka eivät voi ymmärtää, miksi heidän pitää asioita hoitaa. Kyseessä voi olla vaikkapa toinen vanhempi, joka ei ole pitänyt yhteyttä vuosikymmeniin, pesä on ylivelkainen ja perittävä lähes tuntematon pesän osakkaalle. Se, ettei ole pitänyt yhteyttä perittävän kanssa, ei sulje pois osakkuutta eikä sen tuomia vastuita ja velvoitteita. Oikeusapusihteeri ei voi pakottaa ketään kantamaan vastuutaan, mutta aina voi kertoa, mitä ne ovat. (PK, 18 luku.)

Perintökaaren 18 luku 3 § velvoittaa vainajalle lähintä osakasta pesän hoitamiseen seuraavalla tavalla:

”Kunnes kaikki osakkaat tai se, jonka muutoin on hallittava pesää, ovat ottaneet pesän omaisuuden haltuunsa, on osakkaan, joka asui perittävän kuollessa tämän kanssa tai joka muutoin voi pitää huolta omaisuudesta, hoidettava sitä, jollei se ole holhoojan, toimitsijan tai muun hoidettavana. Osakkaan on viivytyksettä annettava kuolemantapauksesta tieto muille osakkaille ja, milloin jollekin näistä on tarpeen uskottu mies, tehtävä siitä ilmoitus oikeudelle tai tuomarille, niin kuin holhouslaissa säädetään. Mitä tässä on sanottu osakkaasta, sovelletaan myös eloonjääneeseen puolisoon, vaikka tämä ei olisikaan pesän osakas.

Jos perillinen tai testamentinsaaja on vajaavaltainen tai jos hänen toimintakelpoisuuttaan on rajoitettu, eikä hänellä ole edunvalvojaa, sen, jonka hallussa pesä on, tulee ilmoittaa siitä holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 46 tai 47 §:ssä tarkoitettulle holhousviranomaiselle. (1.4.1999/463) ”

Jos käy niin, ettei kukaan pesän osakkaista ryhdy hoitamaan vainajan omaisuutta, tulee sen, jolle asia lähinnä kuuluu, ottaa omaisuus haltuunsa ja ilmoittaa asiasta kuolinpesän osakkaalle tai oikeudelle. Poliisi on myös veloitettu hoitamaan tällainen vastuu, milloin apua pyydetään tai muuten on tarpeellista. Tällaisen ilmoituksen johdosta voi oikeus määrätä pesälle toimitsijan, mikäli se on tarpeellista. Valtiokonttori huolehtii pesän selvityksestä ja perunkirjoituksesta vain siinä tapauksessa ettei vainajalla ole lainkaan sukulaisia. (PK 18 luku.)

Käytännössä voisi listata haltuunottojärjestyksen seuraavalla tavalla:

- 1) leski, avioliitosta tai vainajan avopuoliso,
- 2) vainajan luona asunut lapsi,
- 3) yleistestamentin saaja,
- 4) muu pesän osakas, vanhempi tai esim. kotoa pois muuttanut lapsi
- 5) jos ei varsinaisia pesän osakkaita ole, esimerkiksi naapuri voi ilmoittaa asiasta viranomaisille
- 6) poliisi.

Kuolinpesän varoista voidaan maksaa kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä johtuvat tarpeelliset kustannukset. Pesänselvitysvelat voidaan maksaa kuolinpesän varoista ennen muita velkoja, kustannusten hyväksyttävää tasoa ei ole laissa tarkemmin määriteltä. Kustannusten tulee olla tilanteesta riippuen joko kohtuullisia tai tarpeellisia. Kuolinpesää hoitava pesän osakas voi maksaa pesänselvitysvelat vainajan varoista. Jos pesä on niin ylivelkainen, ettei siellä ole mitään, kulut lankeavat tilaajan maksettavaksi. Esimerkkinä voin käyttää perunkirjoitusta. Jos pesän varat eivät riitä siihen, että perunkirjoitus voidaan maksaa pesän varoista, kuluista vastaa silloin pesän ilmoittaja. Oikeusaputoimistoissa pesän ilmoittajan maksun suuruus määräytyy hänen omien tulojensa ja menojensa perusteella oikeusapulain mukaan. Harvinainen ei varmaankaan ole tilanne, jossa pesän varallisuus on lähes nolla euroa eikä kukaan pesän osakkaista haluaisi hoitaa velvoitteitaan siinä pelossa, että myös pesän velat lankeavat hänen maksettavikseen. On myös tilanteita, joissa vainaja ei ole ollut erityisen läheinen enää vuosiin ja pesän ilmoittaja ei yksinkertaisesti halua maksaa mitään kuluja. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 626.)

Eloonjääneellä puolisoilla sekä vaille turvaa jääneillä lapsilla ja ottolapsilla on oikeus saada elatus kuolinpesästä niin kauan aikaa, kun pesä on selvitetävänä. Elatuksen suuruudesta päättävät pesän osakkaat tai pesänselvittäjä. Näitä kuluja ei merkitä perukirjaan, koska ne syntyvät perunkirjoituksen jälkeen.

Pesän hallintoa käsittelevässä perintökaaren 18 luvussa säädetään myös korvausvelvollisuudesta siinä tapauksessa, että pesän hoitaja on aiheuttanut vahinkoa toimillaan, tahallaan tai tahattomasti. Tästä aiheesta olen kirjoittanut tarkemmin luvussa 5.

3 Kuolinpesän osakkaiden tehtävät

Kuolinpesän hallintoon kuuluvat monet vastuut ja toimenpiteet. Kuolinpesän osakkaat hallitsevat pesän omaisuutta yhteisesti ellei esimerkiksi testamentilla ole muuta määrätty. Yhteishallinto voi olla kankeaa, varsinkin jos osakkaita on paljon ja heillä on eri näkemyksiä siitä, miten kuolinpesää tulisi hoitaa. Yksi ratkaisuvaihtoehto on, että osakkaat valtuuttavat yhden joukostaan tai jonkun ulkopuolisen hoitamaan kuolinpesää. Jos pesän osakkaat ovat erimielisiä kuolinpesän hoitamisesta, pesään kannattaa hakea pesänselvittäjä. Muistettavaa on kuitenkin, että se joka hakee pesänselvittäjää, joutuu henkilökohtaisesti vastaamaan hänen kuluistaan, ellei kuolinpesässä ole varoja niiden hoitamiseen.

Kuolinpesän osakkaan omistus kuolinpesässä kohdistuu koko kuolinpesän varallisuuspiiriin. Kuolinpesän osakas ei omista määrääosaa esimerkiksi kiinteistöstä tai huoneistosta ennen kuin perinnönjako on tehty. Kuolinpesä voidaan pesän osakkaiden niin halutessa pitää jakamattomana. Jokaisella yksittäisellä osakkaalla on itsenäinen oikeus vaatia perinnönjakoa. (Koponen, J. 2009, 21.)

Läheisen kuollessa joutuvat pesän osakkaat hyvinkin nopeasti miettimään, kuka heistä alkaa hoitaa kuolinpesän asioita vai hoitavatko kaikki yhdessä. Tästä saamme monesti kyselyjä oikeusaputoimistossa, onko olemassa selvää listaa siitä, kuka hoitaa ja mitä. Vastuiden ja velvoitteiden selventäminen on tapauskohtaista, ei ole olemassa kahta samansisältöistä kuolinpesää. Olen pyrkinyt listamaan joitain tärkeimpiä ja samalla myös ehkä vaikeimpia tehtäviä ja huomioon otettavia kohtia niiden hoitamiseen. Nämä alla mainitut kohdat ovat sellaisia, joiden haltuunotto nopeasti helpottaa kuolinpesän hoitoa.

3.1 Velkojen maksaminen

Perittävän jälkeen jäävien pankkiasioiden hoitoon kuolinpesän osakkaat saavat neuvoja pankista. Perukirjaa varten tarvitaan saldotodistukset perittävän tileistä per kuolinpäivä. Perunkirjoitusvelvollisella on oikeus saada nämä tiedot pankista sekä tieto tilitapahtumista kuoleman jälkeen. Kuolinpäivää edeltäviä tietoja saa vain kaikkien osakkaiden suostumuksella. Ennen perunkirjoitusta voidaan kuolinpesän tililtä maksaa esim. hautajaiskululaskuja. Muiden laskujen tai esimerkiksi tallelokeron tyhjentämiseen tarvitaan kaikkien osakkaiden suostumus. Pankki saa tiedon kuolemasta väestörekisterikeskuksesta ja he sulkevat perittävän kortit ja tilit heti tiedon saatuaan. Tätä voidaan nopeuttaa ilmoittamalla itse pankkiin läheisen kuolemasta. Ennen perunkirjoitusta pesän ilmoittaja voi asioida pankissa todennettuaan osakkuuden pesään virkatodistuksella. Joissakin pankeissa on eri käytäntöjä ja ne voivat pyytää kaikkien osakkaiden suostumuksen pankkiasioiden hoitoon. Tapauksesta riippuen pankit voivat pyytää sukuselvitystä, osituskirjaa, perinnönjakokirjaa, testamenttia tiedoksianto- ja hyväksymistodistuksineen tai lainvoimaisuustodistuksineen. Helpointa lienee ottaa oikeaksi todistettu jäljennös perukirjasta liitteineen, mikäli perukirja on jo laadittu. (Nordea Pankki Suomi Oyj:n palvelusivut.)

Ylivelkaisessa pesässä velkoja ei saa maksaa missä järjestyksessä tahansa. Näin ollen pesän hoitajan olisi hyvä selvittää, onko vainaja solminut joidenkin velkojien kanssa suoraveloituksista tai sähköisistä laskuista, jotka menevät maksuun automaattisesti ilman erillistä hyväksyntää. Näiden etsiminen ja lopettaminen

takaavat velkojille tasapuolisemman aseman, jos pesään jää rahaa hautajais- ja pesänselvityskulujen jälkeen. Kun kyseessä on ylivelkainen kuolinpesä, ei laskuja pidä maksaa lainkaan ennen kuin perunkirjoitus on tehty.

3.2 Vuokra-asunto, asunto-osakeyhtiö ja kiinteistö

Jos vainaja asui kuollessaan vuokra-asunnossa, on pesän osakkaiden velvollisuutena hoitaa myös tähän liittyvät asiat. Mikäli vainaja eli yksin, tulee pesän osakkaiden velvollisuudeksi irtisanoa vuokrasopimus ja tyhjentää asunto. Asunto voidaan tyhjentää jo ennen mahdollista perinnönjakoa, jos kaikki osakkaat siihen suostuvat. Kuolinpesä on velvollinen noudattamaan voimassaolevaa vuokrasopimusta, ellei vuokranantajan kanssa ole muuta sovittu. Perukirjaan voidaan vainajan velkoihin lisätä vuokrat pääsääntöisesti irtisanomisaajan ajalta. Jos vainaja oli kuollessaan avio- tai avoliitossa, voi leski jatkaa asumista asunnossa. Vuokranmaksu jää näin myös lesken vastuulle ja sitä ei enää lisätä perukirjaan.

Jos vainaja omisti asunto-osakeyhtiön osakkeet, kuolinpesä käyttää äänivaltaa asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa. Kuolinpesän osakkaat voivat valtuuttaa yhden keskuudestaan tai ulkopuolisen henkilön edustamaan kuolinpesää kokouksissa. Mikäli kuolinpesällä on käräjäoikeuden määräämä pesänselvittäjä, edustaa tämä kuolinpesää yhtiökokouksissa. Jos kyseessä on puolisoiden yhteisenä kotina ollut asunto, saa asuntoa jakamattomana hallinnassaan pitävä leski käyttää äänioikeutta yhtiökokouksissa mikäli omistaa osakkeita. Toivottavaa on, että leski ja muut pesän osakkaat voivat sopia asiasta yhteisymmärryksessä. Perittävän kuoleman jälkeen vastuu yhtiövastikkeiden maksamisesta siirtyy kuolinpesälle. Jos leski hallinnoi asuntoa, myös vastikkeen maksaminen kuuluu hänen velvollisuuksiinsa. Vastikkeen maksusta voivat kuolinpesän osakkaat sopia lesken kanssa. (Koponen, J. 2009, 23 - 24.)

Perinnönjakovaiheessa peritylle osakekirjalle on tehtävä siirto. Osakekirja toimitetaan asuntoyhtiön isännöitsijälle osakasluettelon päivittämistä varten. Samalla on käytännöllistä pyytää merkitsemään mahdollinen hallintaoikeus. (Norri, M. 2010, 491-492.)

Jos jakamattomaan kuolinpesään kuuluu kiinteistö, ei perillisillä pesän ollessa jakamatta ole velvollisuutta hakea siihen lainhuudatusta. Normaalisti kiinteistön luovutuksen yhteydessä jokainen on velvollinen hakemaan saamalleen kiinteistölle, määräalalle tai määräosalle lainhuutoa. Tarvittaessa pesän osakkaat voivat hakea yhteisen selvennyslainhuudatuksen. Selvennyslainhuutoa voi hakea myös yksittäinen pesän osakas. Poikkeuksena näihin on tilanne, jossa pesässä on vain yksi perillinen. Hänen täytyy hakea lainhuutoa ilman poikkeuksia. Lainhuudatusaika alkaa perunkirjoitusajan päättymisen jälkeen ja sitä on haettava kuuden kuukauden kuluessa. Toisena poikkeuksena on se, että perittävä ei ole eläessään hakenut kiinteistölleen lainhuutoa. Tällaisessa tapauksessa kuolinpesä on lainhuudatusvelvollinen määrättyssä kuuden kuukauden ajassa. (Koponen, J. 2009, 24 - 25; Maanmittauslaitoksen palvelusivut.)

3.3 Ajoneuvot

Ajoneuvorekisteriin ei tarvitse tehdä rekisteri-ilmoitusta ajoneuvon omistusoikeuden siirtymisestä kuolinpesälle. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi rekisteröi automaattisesti perittävän nimissä olleen auton kuolinpesän nimiin. Rekisteri-ilmoitus on kuitenkin tehtävä seitsemän päivän kuluessa siitä, kun ajoneuvon omistusoikeus on siirtynyt kuolinpesältä uudelle omistajalle lainvoimaisen saannon perusteella. Jos kuolinpesän hallussa oleva ajoneuvo halutaan myydä tai muuten luovuttaa, tarvitaan siihen kaikkien pesän osakkaiden suostumus. Kuolinpesän asioissa on rekisteröintitodistuksen lisäksi perusasiakirjana oikeaksi todistettu jäljennös perukirjasta. Mikäli perunkirjoitusta ei ole vielä pidetty, niin oikeuden myydä tai luovuttaa ajoneuvo, voi todentaa katkeamattomalla virkatodistusketjulla.

Ajoneuvon omistusoikeus voi siirtyä myös testamentin perusteella. Tällöin tarvitaan rekisteröintitodistuksen liitteeksi perukirjan jäljennöksen lisäksi oikeaksi todistettu jäljennös lainvoimaisesta testamentista. Testamentin saaja saa omistusoikeuden testamentissa määrättyyn omaisuuteen vasta kun testamentti saa lainvoiman. Testamentti voi tulla lainvoimaiseksi kolmella tapaa: perillinen hyväksyy testamentin, testamenttia ei moitita määräajassa tai määräajassa nostettu moitekanteen hylätään. Testamentin lainvoimaisuudella tarkoitetaan käytännössä sitä, ettei lainvoiman saanutta testamenttia voida enää julistaa pätemättömäksi testamentin moitekanteen johdosta. Kunnes testamentti on lainvoimainen, on omistajana kuolinpesä. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2010, 537; Koponen, J. 2009, 25; Liikenneturvallisuusviraston palvelusivut.)

3.4 Aseet

Kuolinpesän osakkaille voi koitua päänvaivaa myös perittävältä jääneistä aseista. Poliisi on tässä tapauksessa oikea viranomainen kertomaan, mitä mahdollisuuksia kuolinpesää on aseiden hallussapitoon, myymiseen tai hävittämiseen. Ampuma-ase laissa on määrätty seuraavaa:

”Ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoon oikeuttavan luvan haltijan kuoltua sen, jonka hallussa kuolinpesän omaisuus on, tulee ottaa ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot välittömästi haltuunsa. Hänellä on oikeus säilyttää ja hyväksyttävästä syystä myös kuljettaa edellä tarkoitettuja esineitä kuuden kuukauden ajan luvanhaltijan kuolemasta. Hänen on tämän määräajan kuluessa:

- 1) hankittava ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoon oikeuttava lupa;*
- 2) luovutettava ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot niiden hankkimiseen oikeutetulle;*
- 3) huolehdittava ampuma-aseen tekemisestä pysyvästi ampumakelvottomaksi ja aseiden osan tekemisestä pysyvästi toimintakelvottomaksi sekä esitettävä ne poliisille; taikka*
- 4) luovutettava ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot poliisille.*

Edellä 1 momentissa mainitun määräajan jälkeen kuolinpesästä löydetyt ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot on luovutettava viipymättä poliisille.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa poliisin on tehtävä päätös ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten ottamisesta poliisin haltuun. Poliisin on laadittava haltuunotosta pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan.” (Ampuma-aselaki, 10 luku, 108 §.)

Aseiden kanssa ei joudu ongelmiin, vaikka niitä löytyisi vielä kauan perunkirjoituksen jälkeenkin. Arvokkaan aseiden löytyessä täytyy harkita mahdollista täydennysperunkirjoitusta, mutta vanhan aseiden saa viedä poliisiasemalle vuosienkin päästä. Toki asiasta kannattaa ilmoittaa etukäteen, ettei tule väärinkäsityksiä poliisiasemalle. Ainakin Helsingin poliisilaitoksen lupajaoston kanssa on myös mahdollista sopia siitä, että poliisi noutaa aseiden/aseet niiden säilytyspaikasta ja tekee tarvittavat paperityöt kohteessa. Näin ei kenenkään aseisiin tottumattoman tarvitse niitä kuljettaa. Työssäni oikeusaputoimistossa olen saanut selvittää myös muutamien aseiden kohtaloa ja poliisi on ollut ainoastaan tyytyväinen kun aseet on saatu lailliseen säilytykseen tai hävitettyä laillisesti.

3.5 Kuolinpesän velvollisuus veroilmoituksen tekoon ja tositteiden säilyttämiseen

Kaikille niille kuolinpesille, joilla verottaja olettaa olevan verotettavaa tuloa tai varallisuutta, tulee keväisin esitätetty veroilmoitus. Verovelvollisen tehtävänä on tarkistaa ilmoitus, täydentää sen puuttuvilta osiltaan ja palauttaa määräajassa verotoimistoon. Veroilmoitukseen ei liitetä tositteita, mutta kuolinpesä on velvollinen säilyttämään niitä 5 vuoden ajan. Tämä koskee niitä tositteita, joiden pohjalta on veroilmoitusta täydennetty tai muutettu. Verotoimiston valmiiksi täytetyt tiedot eivät vaadi tositteiden säilyttämistä. Kuolinpesän täytyy kirjata myös muistiinpanoja, joissa on verotukseen tarvittavia tietoja, jos se harjoittaa jotain sellaista elinkeinotoimintaa, mistä ei ole kirjanpitovelvollinen. Tällaista toimintaa on mm. maatalous, metsätalous, vuokraustoiminta ja sijoitustoiminta. Myös muistiinpanojen säilytysaika on viisi vuotta, mutta on suositeltavaa säilyttää tärkeimpiä papereita vielä kauemminkin mikäli se on mahdollista. (Koponen, J. 2009. 72 - 73; Verohallinnon palvelusivusto.)

3.6 Perunkirjoitus

Perunkirjoitus on toimitettava aina jokaisen Suomessa vakituisesti eläneen henkilön jälkeen. Perukirja on käytännössä luettelo vainajan varoista ja veloista vainajan kuolinhetkellä sekä luettelo kuolinpesän osakkaista. Perukirja toimii perintöverotuksen pohjana. Varattomastakin kuolinpesästä on laadittava perukirja. Perunkirjoituksen laiminlyönti voi aiheuttaa velkavastuun tai veronkorotuksen.

3.6.1 Pääsäännöt perunkirjoituksesta

Pesän osakkaan, joka on vastuussa perunkirjoituksen toimittamisesta, on valittava kaksi uskottua miestä, jotka laativat perukirjan. Uskotuiksi miehiksi on syytä valita ulkopuoliset henkilöt. Näin menettelemällä ei

kukaan voi myöhemmin vedota siihen, että perukirja on epäluotettava. Perukirjoja tekevät monet eri tahot. Pesän ilmoittajan velvollisuus on huolehtia siitä, että hän toimittaa uskotuille miehille kaiken, mitä tietää vainajan varoista tai perhesuhteista.

Perunkirjoitus on toimitettava 3 kuukauden kuluessa kuolinpäivästä. Tarvittaessa säädettyyn aikaan voidaan hakea pidennystä verottajalta. Toimituksen jälkeen perukirja liitteineen on toimitettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta verotoimistoon perintöveron toimittamista varten. Perukirja toimitetaan vainajan viimeisen kotipaikkakunnan verotoimistoon. Jos pesä on velkainen, on syytä toimittaa kopio perukirjasta myös velkojille. Jos perittävä on ollut edunvalvonnan alaisena tai kyseessä on alaikäinen lapsi, tulee perukirja toimittaa myös maistraattiin.

Perunkirjoitukseen liittyvät laiminlyönnit ja tahalliset virheet on eri tavoin sanktioitu. Siviilioikeudellisesti tärkein seuraamus on velkavastuu, toinen mahdollinen sanktio on veronkorotus. Jos perunkirjoitus on laiminlyöty, käräjäoikeuden tulee verotoimiston ilmoituksesta määrätä sopiva henkilö toimituttamaan perunkirjoitus. Jos käy niin, ettei perukirjaa tälläkään tavalla ole mahdollista saada aikaan tai jos sitä ei mitenkään voida panna verotuksen perustaksi, perintöverotus toimitetaan arvioverotuksena. Arvioverotus voidaan toimittaa 10 vuoden kuluessa perintöverovelvollisuuden alkamisesta. (Koponen, J. 2009, 27 -28; Verohallinnon palvelusivusto.)

3.6.2 Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus

Velvollisuutta perukirjan toimituttamiseen on käsitelty jo aikaisemminkin. Pääsääntönä voidaan pitää, että perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus on sillä pesän osakkaalla, jonka hoidossa jäämistöomaisuus on. Lain yleisten periaatteiden mukaan perunkirjoitusvelvolliselta edellytetään sopivuutta lain velvoittamaan tehtävään. Oikeusaputoimistossa kohtaa liiankin usein perikuntia, jotka ovat valinneet joukostaan köyhimmän ja joskus myös vähäväkisimmän perukirjan ilmoittajaksi. Perunkirjoituksen hinta on oikeusaputoimistossa edullisempi kuin yksityisessä asianajotoimistossa. Mutta päästäkseen asiakkaaksi perukirjan ilmoittajan täytyy alittaa tietyt tulorajat. Tämä aiheuttaa sen, että perikunta valikoi joukostaan ilmoittajaksi sen, joka näihin rajoihin sopii. Jos ilmoittaja ei ole alaikäinen tai edunvalvonnassa, ei ilmoittajan henkilöön voida puuttua. Mikäli käy niin, että alaikäinen lapsi on pesän ainoa osakas, tulee pesän ilmoittajaksi hänen huoltajansa, vaikkei huoltaja olekaan varsinainen pesän osakas.

3.6.3 Täydennys- tai oikaisuperunkirjoitus

Vaikka perunkirjoitukseen pyritään saamaan kerralla kaikki tiedot, voidaan joskus joutua toimittamaan täydennysperunkirjoitus, jos perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen ilmenee uusia varoja tai velkoja. Uudet varat tai velat ilmoitetaan täydennysperukirjassa samalla tavalla kuin varsinaisessa perukirjassa. Täydennysperukirjan toimituttaminen voi johtua esimerkiksi muuttuneesta takausvastuusta, arpajaisvoitosta tai vakuutusyhtiön korvauksesta. Keväällä saapuvat veroehdotukset aiheuttavat joskus sen, että täydennysperunkirjoitus on toimitettava. Jos pesässä ilmenee muita kuin varoja tai velkoja koskevia uusia tietoja, joilla on merkitystä perintöverotukseen, riittää ilmoitus verottajalle. Esimerkiksi löytyy testa-

mentti tai joku pesän osakkaista onkin luopunut perinnöstään. (Aarnio, A. & Kangas, U. & Puroinen, P. 2000, 71 - 73.)

Täydennysperukirja on tehtävä yhden kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun varat tai velat tulivat tietoon. Täydennystä ei tarvitse tehdä, jos perukirjassa on ollut kirjoitus- tai laskuvirhe, siinä tapauksessa riittää vapaamuotoinen ilmoitus verottajalle. Pesän ilmoittajan on merkittävä varsinaiseen perukirjaan valahtoinen vakuutus, että hänen perunkirjoitusta varten antamansa tiedot ovat oikeat ja ettei hän tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta. Jos pesän ilmoittaja jättää jotain tahallisesti ilmoittamatta, voi hän joutua velkavastuuseen pesän veloista. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, Suomen Jäämistöoikeus I, 261-262.)

3.6.4 Pesän osakkaiden vastuu

Kuolinpesän ilmoittaja vastaa omalla allekirjoituksellaan siitä, että hänen antamansa tiedot ovat oikeita. Pesän kaikilla osakkailla on muun muassa solidaarinen vastuu legaatin saajaan (erityistestamentissa ilmoitettu perijä) nähden. Jos pesän osakkaat aiheuttavat vahinkoa legaatin saajalle, he voivat joutua korvaamaan vahingon. Pesän osakkaat ovat myös joissain tilanteissa vastuussa jälkisäädöksen täytäntöönpanosta. Näin ollen ei pesän osakkaana kannata luottaa siihen, että pesän ilmoittaja hoitaa kaiken ja on vastuussa kaikesta. Kaikki pesän osakkaat ovat vastuussa kolmanteen nähden. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. 429 - 437.)

Usein kysytään, kannattaako perunkirjoitustilaisuuteen tulla. Perunkirjoitustilaisuudessa ei vielä jaeta perintöä, mutta siellä saa tietoonsa ainakin seuraavat asiat perittävän jälkeen: varat, velat, testamentti, osakkaat, avioehtosopimus, aikaisemmat ennakkoperinnöt, lahjakirjat ja lesken tahdon. Nämä ovat kaikki merkittäviä tietoja, joten itse henkilökohtaisesti suosittelen perunkirjoitustilaisuuteen saapumista. Ylivelkaisessa kuolinpesässä perunkirjoitustilaisuuteen ei yleensä ole liiemmin tulijoita. Normaaliin perunkirjoitustilaisuuteen voi olla tulossa pesän osakkaita, mutta kun he kuulevat, ettei perunkirjoitus ole saman kuin perinnönjako, osallistujien määrä voi jäädä tässäkin tapauksessa melko vähiin.

4 Kuolinpesän velkojen hoito

Kuolinpesän velkojen hoito aiheuttaa monesti erimielisyyttä pesän osakkaiden kesken. Yleinen luulo on, ettei velkaisesta kuolinpesästä tarvitse toimituttaa perunkirjoitusta. Kuten olen jo edellä maininnut, on perunkirjoitus toimitettava, oli pesässä varoja tai ei. Vainajalle kuuluvat velat hämmentävät monesti pesän osakkaita. Toisin kuin luullaan, ei pesän ilmoittaja joudu velkavastuuseen automaattisesti. Ylivelkaisen kuolinpesän osakkaat ovat helposti luopumassa perinnöstään velkojen pelossa. Toimenpide on kuitenkin turha, koska pääsääntöisesti vainajan velat eivät periydy, kun perunkirjoitus on toimitettu huolellisesti ja ajoissa. Tärkeää on erottaa kuitenkin toisistaan vainajan velat, kuolinpesän velat ja pesänselvitysvelat. Velallisen kuolema ei lakkauta velkasuhdetta, velkoja voi vaatia saataviaan kuolinpesältä.

Taustalla asiakkaiden pelossa on varmastikin vielä vanha lainsäädäntö. Vainajan velkoja koskeva lainsäädäntö on muuttunut 1.11.2004. Uusia sääntöjä sovelletaan, kun perittävä on kuollut 1.11.2004 tai sen jälkeen. Jos perittävä on kuollut ennen tätä, sovelletaan vielä vanhoja sääntöjä. Lain muutoksella vuonna 2004 kevennettiin kuolinpesän osakkaiden velkavastuuta, jotta voitaisiin välttää kohtuuttomat seuraukset. Ennen lainmuutosta kuolinpesän osakkaat eivät olleet edes tietoisia kaikista niistä tekijöistä, jotka synnyttävät velkavastuun. Velkojat saattoivat vanhan lain aikaan velallisen kuollessa päästä parempaan asemaan, kuin mikä heillä alun perin oli. Esityksen laatijat halusivat kuitenkin turvata uudessa laissa myös velkojien asemaa. (HE 14/2004, tulosteen sivut 1 - 5.)

4.1 Varaton kuolinpesä vai ylivelkainen kuolinpesä

Tutkiessani tätä aihealuetta havaitsin usein termit varaton tai ylivelkainen kuolinpesä, joilla kuvattiin velkaisia kuolinpesiä. En löytänyt mitään selkeää rajaa, milloin mistäkin puhutaan. Termien käyttö on sidoksissa tarkastelukulmaan. Luettuani alan kirjallisuutta ja artikkeleita miellän varattoman kuolinpesän niin, että pesässä olevat varat ja velat menevät jokseenkin tasan, eli vainaja on elänyt niin sanotusti ”suu säkkiä myöten”, eikä velkaa ole enemmän kuin on varojakaan. Sen jälkeen, kun kuolinpesästä on maksettu niin pesän velat kuin vainajan velat ei pesän osakkaille jää omaisuutta jaettavaksi. Vähäinen kotiirtaimisto on arvokas mahdollisesti vain eloonjääneelle puolisolle.

Ylivelkaisessa kuolinpesässä sen sijaan velkoja on enemmän kuin varoja, ja tässä vaiheessa täytyy miettiä mahdollista pesänselvittäjän hakemista. Kuolinpesästä voidaan maksaa ensiksi hautajaiskulut ja pesänselvitysvelat täysimääräisinä. Jos tilanne hautajaiskulujen ja perunkirjoituspalkkion jälkeen on sellainen, ettei pesään jää mitään, ei ole suositeltavaa myöskään hakea pesänselvittäjää. Usein on paras vaihtoehto antaa velkojan selvittää pesä. Velkoja voi hakea pesänselvittäjää tietyin edellytyksin, mutta se ei hyödytä, jos pesä on tyhjä. Jos taas pesään jää varallisuutta ja velkojia on useita, pesänselvittäjän hakeminen on varmastikin viisain vaihtoehto. Muistettavaa on, että jos ei kuolinpesässä ole varoja pesänselvittäjän palkkioon, maksu jää pesänselvittäjän hakijan maksettavaksi.

4.2 Vainajan velat, pesänselvitysvelka ja muu pesän velka

Jäämistölainsäädännössä erotetaan toisistaan vainajan eli perittävän velat sekä kuolinpesän velat sekä näistä vielä pesänselvitysvelat. Sillä on tärkeä merkitys, mihin ryhmään velat kuuluvat. Velkojen luonne ratkaisee muun muassa sen, missä järjestyksessä velat maksetaan ja keneltä velkojat voivat saada suorituksensa. Tämä on erityisen tärkeää ylivelkaisessa kuolinpesässä, johon jää varallisuutta vielä pesänselvityskulujen jälkeenkin.

Pesänselvitysvelkoja ovat kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä aiheutuneet tarpeelliset kustannukset.

Vainajan velkaa on sellainen velka, jonka maksamiseen vainaja itse oli sitoutunut. Vainajan velkoihin kuuluvat myös esimerkiksi takausvelat, vaikka maksuvelvollisuus syntyisi vasta kuoleman jälkeen. Tämä on

selvää ainakin silloin, kun päävelka on syntynyt ennen kuolemaa. Ratkaiseva tekijä on, milloin velan oikeusperuste on syntynyt. Kun oikeusperuste on syntynyt perittävän eläessä, on velka vainajan velkaa. Mikäli velan oikeusperuste on syntynyt kuolemaan jälkeen, on kyseessä pesän velka, joko pesänselvitysvelka tai muu velka. Kuolinpesän velkaa on sellainen velka, joka on aiheutunut hautajaisista ja muista kuolemanjälkeisistä jäämistötoimista aiheutunut velka.

Tarkan rajauksen tekeminen voi joissakin tapauksissa olla vaikeaa. Voi olla, että vainaja on eläessään tehnyt sitoumuksia, jotka lankeavat maksuun kuoleman jälkeen. Työssäni pyrin käsittelemään velkoja selkeinä ryhminä; vainajan velka, pesänselvitysvelka ja muu velka. Lähtökohtana on, että velat katetaan jäämistön varoista. Ylivelkaisessa kuolinpesässä pesänselvitysvelat voidaan maksaa ensin ja sen jälkeen tutkitaan, mikä on pesän varallisuus ja miten vainajan velkoja voidaan maksaa. Jos on epäilystä siitä, että vainajalla on tuntemattomia velkoja, on pesän osakkaiden aiheellista pyytää julkista haastetta pesän velkojen selvittämiseksi. (Aarnio, A. & Kangas, U. & Puronen, P. 2000. 133; Kolehmainen A. 1/2008.)

Jos on syytä epäillä, että pesän varat eivät riitä pesän ja vainajan velkojen maksuun, pesänselvittäjän on pyrittävä tekemään velkojen kanssa sopimus velkojen maksusta. Mikäli selvittäjä ei pääse asiassa sovinnolliseen ratkaisuun, hänellä on lain mukaan oikeus tehdä velkojen maksusta päätös. Pesänselvittäjän on tehtävä kirjallinen päätös velkojille tulevasta jako-osuudesta. Velkojalla ja pesän osakkaalla on oikeus vaatia käräjäoikeudessa päätöksen muuttamista kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun he saivat siitä tiedon.

Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut, että tietyin edellytyksin ylivelkaista kuolinpesää ei olisi yleensä tarpeen luovuttaa konkurssiin. Pesänselvittäjällä on kuitenkin oikeus hakea kuolinpesää konkurssiin. Tämä vaihtoehto voi olla järkevä esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa perittävä on eläessään harjoittanut liiketoimintaa tai kuolinpesä on poikkeuksellisen laaja. Konkurssi on velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksuun. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 533-534; Kangas, U. 2006. 343 - 345.)

4.3 Perintäkeltottomat vainajan velat

Kaikki vainajan velat eivät ole välttämättä aina perintäkelpoisia. Ulosottolain mukaan saatavan täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa tietyn määräajan kuluttua. Ulosottoeruste säilyy 15 vuoden ajan, mutta määräaika on 20 vuotta, jos velkoja on yksityinen ihminen tai rikoksen johdosta vahinkoa kärsinyt asiassa, jossa on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua. Jos velkaa koskeva lopullinen tuomio on annettu ennen 1.3.1993, velka on vanhentunut lopullisesti 1.3.2008 tai vanhentuu 1.3.2013 saakka, jos velkoja on yksityinen ihminen tai rikoksen johdosta kärsinyt asiassa, jossa on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua. Määräaika ei ole täysin ehdoton, vaan sitä voidaan jatkaa käräjäoikeuden päätöksellä kymmenellä vuodella. Edellytyksenä, että velallinen on esimerkiksi alkuperäisen määräajan kuluessa siirtänyt huomattavan varallisuuden ulkomaille tai muutoin tuntuvasti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia. Ulosottokaaren mukaan täytäntöönpanoperusteen määräaikaisuuden päättyminen tarkoittaa saatavan lopullista vanhentumista. On muistettava, että saatavan lopullisesta vanhentumisesta ja velan vanhentumisesta annettua laki

ovat eri asioita. Täytäntöönpanon määräaikaisuus asettaa ehdottoman rajan sille, kuinka kauan aikaa velkaa voidaan periä ulosotossa ja milloin saatava lopullisesti vanhentuu. (Koponen, J. 2009, 128 - 129; UK, 2. luku, 24 §, 25 §, 26 §, 27 §.)

Perintäkelvottomien vainajan velkojen arvioiminen vaatii perehtyneisyyttä voimassaolevaan lainsäädäntöön sekä asiakirjoihin tutustumista. Tämä kohta on lähinnä muistuttamassa oikeusapusihteereitä tästäkin mahdollisuudesta, varsinaisen juridisen puolen hoitavat julkiset oikeusavustajat.

4.4 Kohtuulliset hautajaiskulut ja muut pesänselvitysvelat

Ylivelkaisenkin kuolinpesän osakkailla on oikeus maksaa pesän varoista kohtuulliset hautajaiskulut sekä pesänselvitysvelat. Kohtuullisista hautajaiskuluista ei ole annettu euromääräistä rajaa. Usein on epäselvää, mitä kaikkea hautauskuluihin voidaan laskea. Aarnion ja Kankaan perunkirjoitusoppaan mukaan hautauskuluihin voidaan laskea myös hautakiven hankkimisesta aiheutuneet kustannukset. Haudan pysyväishoitoa tai siihen tehtyä varausta varten maksettu kertausumma ei ole kuitenkaan vähennyskelpoinen. Poikkeuksena tähän on se, että meno perustuu testamentin määräykseen, eli silloin kun perittävä on antanut testamentissaan erityismääräyksiä haudan hoitamiseen. Asiakirjakulut ovat myös vähennyskelpoisia. Asiakirjakuluja voi syntyä seurakunnalta tai maistraatilta tilatuista virkatodistuksista, pankkien antamista saldotodistuksista sekä esimerkiksi osoitteiden selvittämiseksi johtuvista kuluista. Perinnönjaosta aiheutuvia kustannuksia ei voida vähentää varauksena pesän varoista. Perintöveroon vaikuttavia vähennyksiä ovat juuri hautaamisesta ja perunkirjoituksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. (Aarnio & Kangas, Puronen, 2000, 137.)

Kohtuullinen perunkirjoituspalkkio ja perunkirjoituksesta aiheutuneet toimenpiteet kuuluvat pesänselvitysvelkoihin ja ne ovat näin ollen perintöverotuksessa vähennyskelpoisia. Milloin kuolinpesään haetaan pesänselvittäjää, kuuluvat nämä hakemisesta aiheutuneet kulut pesänselvitysvelkoihin, jotka voidaan vähentää pesän varoista. Ylivelkaisessakin kuolinpesässä pesänselvitysvelat voidaan maksaa täysimääräisinä. Lainmuutoksen yhteydessä säännökseen lisättyjen sanojen ”kohtuullinen” ja ”tarpeellinen” tarkoitus on suojata vainajan velkojia, koska pesänselvitysvelat vähentävät pesän varoja. Osakkaat eivät voi näin ollen loukata velkojia suhteettomilla pesänselvitys- tai hautajaiskuluilla. Kohtuullisten pesänselvitysvelkojen ylimenevä osa voidaan laskea osaksi pesän muuta velkaa. Pesänselvitysvelkaa voi olla myös tarpeelliset kustannukset, jotka ovat aiheutuneet pesän kiinteän omaisuuden hoitamisesta. (Aarnio, A. & Kangas, U. Puronen, P. 2000. 136 - 138; Kolehmainen A. 1/2008.)

4.5 Muut velat

Vainajan velkaa ovat siis sellaiset velat, joihin perittävä on eläessään sitoutunut ja jotka ovat olleet maksumatta perittävän kuollessa. Velkojen merkintä perukirjaan täytyy perustua tositteisiin, ja velat yksilöidään esimerkiksi laskun numerolla tai lainan numerolla. Laskuja ja muita velkoja ei tarvitse liittää perukirjan liitteisiin, mutta kuolinpesän on ne säilytettävä. Velasta merkitään perukirjaan ainoastaan se osa, josta perittävä on ollut vastuussa. Jos velka on perittävän kuollessa vanhentunut, sitä ei ole pakko merkitä

perukirjaan perittävänä velkana. Kysymys siitä, katkaiseeko velan merkintä perukirjaan sen vanhentumisen, riippuu tapauksesta. Jos velkoja on pesän osakas ja perunkirjoitusvelvollisuus sen vuoksi kohdistuu myös häneen tai velkojalle erikseen ilmoitetaan asiasta, on merkinnällä vanhentumisen katkaisuvaikutus. Perukirjan ilmoitusosaan on syytä kirjata mahdolliset takaukset ja taloudelliset velvoitteet sekä vanhentuneet ulosottovelat. Perittävän nimissä olevan opintolainan osalta perukirjaan on verottajan ohjeiden mukaan merkittävä arvoksi 0 euroa. Kuolinpesällä ei ole takaisinmaksuvelvollisuutta valtion takaamasta opintolainasta. (Aarnio, A. & Kangas, U. & Puronen, P. 2000, 133 - 136; verohallinnon julkaisu 35.10 1.3.2010.)

Varattoman tai ylivelkaisen kuolinpesän perukirjasta on aiheellista lähettää kopio kaikille velkojille. Saatamansa tiedon perusteella velkojat voivat harkita, ryhtyvätkö he toimenpiteisiin turvatakseen jako-osuutensa pesään kuuluvasta omaisuudesta vai tyytyvätkö he kirjaamaan saatavansa luottotappioksi. Monet perintätoimistot lähettävät laskumuistutuksia koko ajan vaikka heille olisikin ilmoitettu, että perukirja ei ole vielä valmis. Näissä tilanteissa vasta perukirjakopion lähettäminen velkojalle katkaisee tämän ”karhukirjeiden” tulvan. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. 343.)

4.6 Rauhoitusaika

Kuolinpesän osakkailla on käytettävissään nk. rauhoitusaika, jona aikana he voivat tutustua pesän tilaan. Rauhoitusaika varmistaa myös velkojien oikeuksia; yksittäinen velkoja ei voi heti pesänselvityksen alkaessa tyhjentää koko pesää. Rauhoitusaikana osakkaat voivat myös rauhassa pohtia, onko tarpeen luovuttaa pesä pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin. Rauhoitusaika on kuukausi perunkirjoituksen toimittamisesta, tai jos pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, kunnes pesänselvittäjä on tehnyt sopimuksen velkojien kanssa tai päätöksen velkojen maksamisesta. Velkojat, panttivelkojaa lukuun ottamatta, eivät voi rauhoitusaikana hakea täytäntöönpanoa periäkseen saataviaan pesän omaisuudesta. Osakkaat puolestaan eivät pääsääntöisesti saa maksaa vainajan velkoja pesän varoista. Maksu ei ole pätemätön, mutta siitä voi aiheutua osakkaalle vahingonkorvausvastuu sellaista velkojaa kohtaan, joka jää maksun vuoksi ilman suoritusta. (Koponen, J. 2009, 129; Koulu, R. & Lindfors, H. 2009, 274.)

4.7 Perittävän takausvastuut ja velkajärjestely

Vainajan antama takaus hyväksytään pesän velkoihin vain, jos maksuvelvollisuus on syntynyt. Muutoin takausvastuu kirjataan perukirjassa ilmoitusosaan. Takaaja on vastuussa velan maksamisesta vasta siinä vaiheessa, kun velallinen ei sitä itse hoida. Mikäli takausvastuun maksuvelvollisuus selviää vasta perunkirjoituksen jälkeen, on pidettävä täydennysperunkirjoitus, jossa todetaan uusi velka pesän varoista vähennettäväksi. (Koponen, J. 2009. 133 - 134.)

Perittävä on voinut elinaikanaan joutua velkajärjestelyyn. Vahvistettu maksuohjelma ei raukea, jos velallinen kuolee. Velallisen kuollessa velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ehdot määräytyvät maksuohjelman mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että velat on otettava huomioon pesänselvityksessä sen suuruusina kuin niitä on maksuohjelman mukaan maksamatta. Sillä ei ole merkitystä, onko velallinen kuollut maksuohjelman aikana vai sen jälkeen. Maksamatta jääneet velat merkitään myös perukirjaan.

Mahdollisten lisäsuoritusten perusteet ja määrät velkojille tulee selvittää kuolinpesän selvityksen yhteydessä. Jos velallisella on kuollessaan ollut omistusasunto, siirtyy vastuu maksuohjelman noudattamisesta pesän osakkaille, mikäli he haluavat säilyttää asunnon. (Koponen, J. 2009. 134 - 135.)

Yksityishenkilön velkajärjestelylaissa todetaan seuraavaa:

”Jos velallinen kuolee, velat on vainajan jälkeen otettava huomioon maksuohjelmassa säänneltyjen ehtojen mukaisesti. Velkojat ovat oikeutettuja niihin lisäsuorituksiin, jotka velallisen olisi maksuohjelman mukaan ollut maksettava. Jos velallisen maksuohjelman mukaan säilyttämä, vakuutena oleva omaisuus muutetaan rahaksi ennen kuin maksuohjelmaan perustuva maksuvelvollisuus on täytetty, omaisuuden myyntihinnasta maksetaan rahaksimuuttokustannusten jälkeen velat, joista omaisuus on vakuutena.” (VJL, 6 luku 43a §.)

4.8 Omaisuuden realisointi

Jakamattoman kuolinpesän omaisuuden myyntiin tarvitaan kaikkien kuolinpesän osakkaiden suostumus. Lesken suostumus tarvitaan silloin, kun ositusta ei ole toimitettu. Ylivelkaisen kuolinpesän hoitamisessa ei riitä pelkästään osakkaiden suostumus omaisuuden myyntiin. Myyntiä säätelevät rauhoitusajan säännökset sekä ulosottokaaren vastaavanlainen säännös. Jos kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta on ulosmitattu vainajan velkojen maksamiseksi, ei sitä saa myydä ennen kuin rauhoitusaika on päättynyt. Mutta myynnin kieltevä säännös ei ole aivan ehdoton. Rauhoitusaikana saadaan omaisuutta myydä, jos hakijavelkojalla on panttioikeus ulosmitattuun omaisuuteen. Omaisuus voidaan myydä myös kuolinpesän hallinnon suostumuksella. Omaisuus voidaan myydä myös, jos sen laatu oikeuttaa myymiseen. Jos on olemassa uhka, että omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokulut ovat liian korkeat, myyminen saattaa olla välttämätöntä.

Rauhoitusaikana myydystä omaisuudesta saatavat tulot on pidettävä jakamattomina, eli niitä ei saa tilityttää velkojille. Poikkeuksena velkoja, jolla on panttioikeus ulosmitattuun omaisuuteen. Tilitys voidaan tehdä rauhoitusajan päätyttyä tai myös ennen sitä kuolinpesän hallinnon suostumuksella. (Kangas, U. 2006, 334-337; Koulou, R. & Lindfors, H. 2009, 275.)

4.9 Lakiosaa vaativan osakkaan ja lesken suhde kuolinpesän velkojiin

Lakiosasuojan piiriin kuuluvat kaikki ensimmäiseen parenteeliin kuuluvat perilliset. Lakiosa on puolet lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan tulevan perintöosan arvosta. Ilman lakiosaansa jäävät perilliset varattomassa tai ylivelkaisessa kuolinpesässä, lakiosat kun lasketaan pesän reaali jäämistöstä. Perittävältä jääneen reaalin jäämistön määrittäminen on helppoa silloin, kun perittävä kuolee naimattomana, tai perittävän avioliitto on purkautunut ennen kuolemaa ja ositus on ehditty toimittaa. Jäämistöoikeudessa aviovarallisuus oikeudessa on määritelty, mikä omaisuus kuuluu osituksen ja mikä perinnönjaon piiriin. Lakiosia laskettaessa on otettava huomioon niin lesken oikeudet kuin velkojien oikeudet. (Kangas, U. 2006. 377 - 378.)

Käytännössä, jos kuolinpesä on ylivelkainen, ei lakiosasuojan piiriin kuuluville jää mitään vaadittavaa. Osakas ei saa tyhjentää tai piilottaa omaisuutta pois velkojien ulottumattomiin, teko on rangaistava. Läh-
tökohtaisesti pesän osakkaalla ei ole lainkaan henkilökohtaista velkavastuuta perittävän veloista. Mutta osakas voi joutua velkavastuuseen, jos he eivät toimi perintökaaren edellyttämällä tavalla.

Perintökaaren mukaan (PK 3:1) eloonjääneellä puolisoilla on oikeus hallita omaisuutta jakamattomana, jollei rintaperillinen esitä jakovaadetta tai testamentista muuta johdu. Tämä säännös ei kuitenkaan estä pesän ulosmittaamista lesken velkojien toimesta. Lesken oikeus voi kohdistua vain jäämistön säästöön. Jos perittävän kuolinpesä on ylivelkainen, lesken hallintaoikeudella ei ole kohdetta. Toisaalta laki ei aseta mitään rajoituksia sille, miten suuri tai pieni jäämistön tulee olla voidakseen olla jakamattomuussuojan alainen. (Linna, T. & Leppänen, T. 2007, 345, PK, 3.luku 1 §.)

4.10 Ennakkoperintö tai lahja ylivelkaisesta kuolinpesästä

Ennakkoperintö on lahja, joka on otettava huomioon laskennallisena lisäyksenä määritettäessä perittävän kuoleman jälkeen perillisen arvomääräistä perintöosaa. Laskennallisen lisäyksen tekeminen ei ole sidottu mihinkään ajankohtaan, hyvinkin vanha lahja voidaan ottaa huomioon. Laissa ei ole säännelty määräaika, mutta yli 10 vuotta sitten annettu lahja on jo aika vanha. Mutta mikä tahansa lahja ei ole ennakkoperintöä, vain arvokas lahja on ennakkoperintöä. Ennakkoperinnön lisääminen jäämistöön tarkoittaa sen arvon laskennallista huomioon ottamista määritettäessä jäämistön pääoma-arvoa. Saatua ennakkoperintöä ei yleensä palauteta konkreettisesti perinnönjakoon. Ennakkoperintöä voi olla vain perillispiiriin kuuluvalle henkilölle annettu lahja. Ennakkoperintöä ei lasketa automaattisesti pesän arvoon, vaan siinä pesän osakaiden täytyy olla aktiivisia. Myös velkojalla on joissain tapauksissa mahdollista vaatia ennakkoperinnön laskennallista lisäystä jäämistöön. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. 753 - 786.)

Jos ylivelkaisessa kuolinpesässä on mahdollisuus ennakkoperinnön tai lahjan takaisinsaantiin, on syytä harkita pesän asettamista konkurssiin. Laissa takaisinsaannista konkurssipesään on säädetty, missä määräajassa velallisen oikeustoimi saadaan tuomioistuimen päätöksellä peräytymään. Lain mukaan oikeustoimi peräytyy, jos sillä on suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella, siirretty omaisuutta pois velkojien ulottuvilta tai lisätty velkoja velkojien vahingoksi. Jos peräytettävänä on lahja, on sen edellytyksenä, että velallinen on oikeustointa tehdessään ollut ylivelkainen tai oikeustoimi on osaltaan johtanut ylivelkaisuuteen. Edellytyksenä on myös, että toinen osapuoli on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää lahjan antajan maksukyvyttömyydestä tai ylivelkaisuudesta. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 562, 785-787.)

4.11 Ylivelkainen pesän osakas

Pelkästään perittävän velat eivät johda ylivelkaisen kuolinpesän ulosmittaukseen. Myös ylivelkaisen pesän osakkaan osuus kuolinpesästä voidaan ulosmitata. Joissain tapauksissa tämä tarkoittaa sitä, että kuolinpesää ei voida jättää jakamattomaksi, vaikka osakkaat niin haluaisivatkin. Kuolinpesän osuuden ulosmittauksesta on säädetty ulosottokaareissa. Pesän osuuden ulosmittaus edellyttää, että velallinen on pesän osa-

kas tai erityisjälkisäädöksen saaja. Jos legaatin saaja ei ole pesän osakas, pesäosuutta ei voida ulosmitata. Velallinen pesän osakas menettää oikeutensa määrätä pesäosuudestaan sen jälkeen, kun päätös ulosmittauksesta on tehty. Hän säilyttää kuitenkin asemansa kuolinpesän osakkaana ulosmittauksesta huolimatta ja voi osallistua pesän osakashallintoon. Jos velallinen on pesän ainoa osakas, ulosmitataan hänen oikeutensa kuolinpesään. Tämä koskee myös niitä kuolinpesiä, jotka on jätetty jakamattomaksi ja pesän osakas velkaantuu myöhemmin. (Linna, T. 2008, 153 - 154; Linna, T. & Leppänen, T. 2007, 339 - 342.)

Ulosmittauspäätöksen tehtyään ulosottomies antaa kuolinpesälle kirjallisen maksukiellon. Siinä kuolinpesän osakkaita ja hallintoa kielletään luovuttamasta velalliselle perinnönjaossa tulevaa omaisuutta. Velalliselle kuuluvan omaisuuden saa luovuttaa ainoastaan ulosottomiehelle. Maksukiello kohdistuu niihin tahoihin, joilla on oikeus luovuttaa tai ottaa haltuunsa jaettu omaisuus. Maksukiellon antamisen jälkeen tulee lisäksi voimaan määräämiskielto. Määräämiskielto koskee osakkaiden oikeutta määrätä pesään kuuluvasta omaisuudesta. Osakas saa, velallista lukuun ottamatta, määrätä omasta osuudestaan. Määräämiskielto ei estä pesän selvitystä joko osakkaiden tai pesänselvittäjän toimin. Muut kuin pesänselvitystoimet ovat sallittuja vain ulosottomiehen luvalla. (Linna, T. 2008, 154; Linna, T. & Leppänen, T. 2007, 350 - 353.)

Ylivelkaisessa kuolinpesässä näillä toimilla suojataan kuolinpesän ja perittävän velkojia. Jos kuolinpesän varat eivät riitä minkäänlaiseen velkojen maksuun, eivät myöskään velallisen osakkaan velkojat saa mitään. Kuolinpesän velkojat saavat oman osansa, jos jää jaettavaa, mutta ylivelkaisen osakkaan velkojat eivät saa saataviaan.

4.12 Perinnöstä luopuminen

Velkaantunut kuolinpesän osakas voi luopua perinnöstään. Luopuminen perinnöstä on eri asia kuin perinnön luovuttaminen. Perinnöstä luopuminen tarkoittaa osakkaan vetäytymistä perinnöstä, jolloin perintö menee sijaan tuleville perillisille. Perinnön luovuttaminen tarkoittaa puolestaan velallisen määräämistointa, kuten lahjoittamista. Kuolinpesä osuuden luovuttaminen vastikkeetta saattaa johtaa luovutuksen peräytymiseen takaisinsaantilain nojalla. Perinnön luovuttaminen tai siitä luopuminen on tehtävä ennen kuin pesäosuus tulee ulosmitatuksi ulosottomiehen toimesta. Oikeus perinnöstä luopumiseen menee ulosmittauksesta huolimatta, jos velallinen on ottanut perinnön vastaan. Perunkirjoitukseen osallistuminen ei ole vielä pesään ryhtymistä.

Perittävän kuoleman jälkeen velallinen osakas voi luopua perinnöstään kahdella tavalla. Hän voi tehdä kirjallisen luopumisilmoituksen kuolinpesälle tai toinen tapa on jättää luopumisilmoitus kotipaikkakuntansa maistraattiin talletettavaksi. Tästä talletuksesta on kuitenkin ilmoitettava muille osakkaille ja pesän hallinnolle. Ilmoituksen laiminlyönti ei kuitenkaan tee sitä tehottomaksi. Lakiosastaan velallinen ei voi luopua, mutta koska velkojilla tai ulosottomiehellä ei ole oikeutta vaatia lakiosaa hänen puolestaan, jää ulosmittaus tuloksettomaksi. (Linna, T. 2008, 156.)

Perinnönjakoa tai ositusta ei saa suorittaa ennen kuin pesän ja vainajan velat on joko maksettu tai niistä on asetettu maksun turvaava vakuus tai muu vakuus. Mikäli osituksen tai perinnönjaon jälkeen ilmenee,

että osa jaetusta omaisuudesta olisi tullut käyttää vainajan tai pesän velkojen hoitoon, voi tuomioistuin määrätä pesänselvittäjän kanteesta osituksen ja pesänjaon perääntymään. Samalla voidaan velvoittaa osakkaat palauttamaan kaiken jaossa tai osituksessa saamansa omaisuuden tai sen arvon. Aina ei tarvitse palauttaa koko omaisuutta. Jos velkoja on vähemmän, voi tuomioistuin määrätä pesän osakkaat palauttamaan yhteisvastuullisesti pesään tietyn rahasumman. Osakkaan vastuuta on kuitenkin rajoitettu sen verran, ettei hän joudu korvaamaan suurempaa summaa, kuin mitä on osituksessa saanut. (Kangas, U. 2006. 368.)

4.13 Pesän osakkaan velkavastuu

Kuolinpesän osakas ei peri vainajan velkoja. Mutta osakas, joka on perukirjan toimituttamisvelvollinen eikä hoida velvollisuuksiaan, voi joutua henkilökohtaisesti vastuuseen vainajan velasta. Perunkirjotusvelvollisuuteen liittyy ankara sanktio, velvollisuuteen kuuluu myös täydennysperunkirjoituksen toimituttaminen. Näinkin ankara velkavastuu on säädetty perittävän ja pesän velkojen turvaksi. Ilman perukirjaa, eli luetteloa varoista ja veloista, ei velkoja voi tietää, oliko velallisella omaisuutta vai ei. Perunkirjoituksen laiminlyönnistä vastaavat ne pesän osakkaat, jotka ovat osallistuneet jäämistön tosiasialiseen hoitamiseen. Perunkirjoitusvelvollisen ei kannata ottaa turhaa riskiä laiminlyömällä perunkirjoitusvelvollisuuttaan. Ulospäin voi vaikuttaa, että perittävällä on varoja ja vain vähäisiä velkoja. Mutta todellisuus voi olla jotain aivan muuta. Aikaisemmin perunkirjoituksen laiminlyömisestä on voitu tuomita sakkorangaistukseen, nykyään tämä ei ole rangaistava teko. Lain laatijoiden tarkoituksena on ollut, että velkavastuuseen joutuminen on tarpeeksi kova uhka suorittaa perunkirjoitus. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. 264 -266.)

Perunkirjoitusvelvollisuutta tehostavat myös verottajan vaatimukset, ilmoitusvelvollisuuden täydellinen laiminlyönti voi johtaa arvioverotukseen ja veronkorotukseen. Jos verottaja pystyy esittämään aukottoman näytön pesän ilmoittajan vilpillisyydestä, voi vero nousta jopa kaksikertaiseksi. Kuolinpesän velkoja voi vaatia pesän ilmoittajan valalle, jos on syytä epäillä, ettei ilmoittaja ole toiminut rehellisesti. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. 283 - 284; Lohi, T. 1998, 52.)

Kun lakia muutettiin näiltä osin vuonna 2004, oli yksi tarkoitus keventää pesän osakkaan vastuuta ja antaa mahdollisuus välttää kohtuuttomat seuraamukset. Niinpä myös syntyneestä velkavastuusta on mahdollista vapautua. Perintökaaren 21 luku 2 §:ssä on velkavastuusta vapautumisesta kirjattu seuraavaa:

”Jos velkoja 2 momentin nojalla vaatii osakkaalta maksua velasta, osakas vapautuu velkavastuusta, jos hän osoittaa, ettei hän ole 2 momentissa tarkoitettulla menettelyllään taikka toimenpiteellään tai laiminlyönnillään pesän hallinnossa aiheuttanut 18 luvun 7 §:n nojalla korvattavaa vahinkoa. Jos osakas osoittaa, että hänen velkojalle aiheuttamansa vahinko oli rahamäärältään pienempi kuin vainajan velka, hän vastaa vahingon määrästä. Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään osakkaan vastuusta, ei sovelleta osakkaaseen, jota edustaa edunvalvoja.” (PK 21. luku, 2 §.)

Käytännössä jos osakas ei ole velkaa ottanut, ei hän voi siitä joutua vastuuseenkaan. Mutta jos pesän osakas vie pesästä varoja tai omaisuutta velkojien saavuttamattomiin, on tämä rangaistavaa.

5 Pesän viralliselvitys

Pesänselvittäjän hallintoa nimitetään kuolinpesän viralliselvitykseksi. Pesänselvittäjä voidaan määrätä vain kuolinpesään ja pesänselvittäjän tehtäväänsä määrää tuomioistuin. Yleinen käytäntö on se, että samaa henkilöä haetaan sekä pesänselvittäjäksi että pesänjakajaksi. Kun jäämistö on siirtynyt pesänselvittäjän hallintoon, ovat pesän osakkaiden mahdollisuudet puuttua selvitysprosessin kulkuun hyvinkin rajalliset. Pesänselvittäjällä on oikeus selvittää pesä loppuun saakka siinäkin tapauksessa, että pesä on ylivelkainen.

5.1 Pesänselvittäjän hakeminen ja määrääminen

Pesänselvittäjää haetaan kirjallisesti tuomioistuimelta, hakemus voidaan toimittaa myös sähköisesti. Hakemuksessa tulee käydä ilmi tuomioistuimen nimi, hakijan vaatimus ja kuolinpesän osakkaat yhteystietoineen, sekä suositeltavaa on myös ilmoittaa, jos jonkun osakkaan osuus pesästä on ulosmitattu. Viimeksi mainittu on pakollinen, jos ulosmittaus on tapahtunut ennen 1.1.2007, mutta myöhemminkään tapahtuneen ulosmittauksen mainitsemisesta ei koidu haittaa. Hakemuksesta on myös käytävä ilmi mahdollisten legaatinsaajien henkilötiedot, tiedot perintöosuuden luovutuksensaajasta ja testamentin toimeenpanijasta. Hakemukseen on lisäksi liitettävä tarpeelliset asiakirjat, näitä ovat mm. täydelliset sukuselvitykset perittävästä ja aiemmin kuolleista pesän osakkaista ja jäämistöön liittyvät perukirjajäljennökset. Hakemuksen yhteydessä nimitetään usein myös pesänselvittäjäehdokas jos sellainen on tiedossa ja hän on suostunut tehtävään. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 473 - 472.)

Jos hakemuksen tekijä on testamentin toimeenpanija tai pesän osakas, ei hakemusta tarvitse erityisesti perustella. Velkoja tai ulosottomies hakijana joutuu tekemään lisäselvityksen hakemuksen liitteeksi. Muu hakija, esim. erityisjälkisäädöksen saaja, joutuu antamaan tuomioistuimelle selvityksen siitä, että pesänselvitysmääräyksen antaminen on tarpeen, jotta hänen oikeutensa toteutuu. Tuomioistuimen on ennen pesänselvittäjän määräämistä annettava pesän osakkaille mahdollisuus tulla kuulluksi. Harkintansa mukaan tuomioistuin voi varata myös vainajan velkojille tilaisuuden tulla kuulluksi. Jos tiedossa on, että kuolinpesä on ylivelkainen, eivät osakkaat ole kovinkaan innokkaita hakemaan pesänselvittäjää. Ylivelkaisissa kuolinpesissä osakkailla ei ole enää oikeudellisia velvoitteita pesänselvittäjän hakemiseen. Toisaalta käytännön syiden takia osakkaat hakevat pesänselvittäjää. Voi olla pienempi paha luovuttaa kuolinpesä selvitykseen, kuin vastaanottaa velkojien perimiskirjeitä tai ulosottomiehen tiedusteluja. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 473 - 474; Välimäki, P. 2007.)

Vaikka joku kuulluksi tulleista vastustaisikin määräystä, tuomioistuimen tulee siitä huolimatta määrätä pesälle selvittäjän. Määräys voidaan antaa myös, jos ala-ikäiselle pesän osakkaalle ei ole määrätty edunvalvojaa eturistiriitatilanteessa tai kun poissaolevalle pesän osakkaalle ei ole määrätty edunvalvojaa. Jos tarve vaatii ja tarvittavia selvityksiä ei ole saatu, voidaan pesänselvitysmääräys antaa väliaikaisena. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 474 - 476.)

Aina ei ylivelkaiseen kuolinpesään tarvita pesänselvittäjää. Kun pesässä ei ole jaettavaksi asti varoja, vain pelkkää velkaa, silloin pesänselvittäjän hakeminen on turhaa työtä. Velkojia voidaan informoida pesän tilasta lähettämällä heille jäljennös perukirjasta. Usein tällaisissa tapauksissa he joutuvat merkitsemään kuolinpesän velat luottotappioihin. Tilanne on toinen, jos pesä on ylivelkainen, mutta siellä on myös omaisuutta jaettavaksi. Siinä tapauksessa on ehkä jopa kannattavaa hakea pesänselvittäjä hoitamaan pesä ja kokuntoon. Osakkaan ei kannata eikä tarvitse hakea pesänselvittäjää, jos ei tahdo perintöä. Hakijana voi silloin olla velkoja.

Jos perilliset ovat samaa mieltä perinnönjaosta, puhutaan sopimusjaosta. Jos taas pesänjakaja toimittaa jaon, on kyseessä toimitusjako. Toimitusjako on toimitettava silloin, kun jonkun osuus pesästä on ulosmittattu ja aina silloin, kun joku osakas sitä vaatii. Toimitusjako on mahdollinen usein myös silloin, jos joku pesän osakkaista on vajaavaltainen tai edunvalvonnassa. Toimitusjako saadaan vireille ainoastaan tekemällä hakemus pesänjakajan määräämiseksi. (Kangas, U. 2006. 392.)

Välimäki määrittelee artikkelissaan euromääräisiä rajoja siitä, kuinka pienissä pesissä virallisselvitys kannattaa käynnistää. Hän ottaa lähtökohdaksi kohtuulliset hautajais- ja perunkirjoituskustannukset, laskien minimiksi 4 000 euroa. Lisäksi on otettava huomioon pesänselvittäjän kustannukset, joiden minimi Välimäen laskujen mukaan on noin 5 000 euroa. Hänen arvionsa mukaan pienissäkin pesissä välttämättömät kustannukset ovat siten noin 10 000 euroa. Jos pesän varat menevät näihin kustannuksiin, on velkojienkin järkevintä periä saataviaan ulosoton kautta. (Välimäki, P. 2007.)

5.2 Pesänselvittäjän määrääminen velkojan hakemuksesta

Pesänselvittäjää voi hakea myös velkoja. Velkojan ei tarvitse osoittaa, että pesän varallisuus ei riitä velkojen maksuun. Ennen määräyksen hakemista velkojan tulee esittää kuolinpesälle maksuvaatimus sekä varata kohtuullinen aika velan maksamiseen. Velkojilla on myös mahdollisuus hakea kuolinpesä konkurssiin. Kuolinpesää ei saa asettaa konkurssiin silloin, kun pesänselvittäjän hallinto on konkurssia parempi vaihtoehto ylivelkaisen kuolinpesän selvittämiseksi. Kuolinpesän asettaminen konkurssiin edellyttää yleensä tarkoituksenmukaisuusharkintaa konkurssin ja pesänselvittäjän hallinnon välillä. Konkurssi on tarkoituksenmukainen menettely, jos pesässä on paljon erilaatuista tai vaikeasti realisoitavaa omaisuutta tai tilanteessa, jossa on olemassa mahdollisuus takaisinsaantikanteen nostamiseksi. Mikäli on epävarmaa, että konkurssihakemus ei menesty, voi velkoja esittää samassa yhteydessä vaihtoehtona pesänselvittäjän määräämistä. (Koponen, J. 2009. 132 - 133.)

Velkoja voi periä saataviaan myös pesän varoihin kohdistetussa ulosotossa. Jos kuolinpesä on vähävarainen tai velkojia on vain yksi, on tarkoituksenmukaisin menettely yleensä periä velkaa ulosoton kautta. (Välimäki, P. 2007.)

Jos pesän osakkaana on ylivelkainen henkilö, voi ulosottomies itsenäisellä harkintavallalla päättää, hakeeko kuolinpesälle pesänselvittäjää. Osakkaan velkoja ei voi tätä hakemusta tehdä. Hakemukseen tulee

ulosottomiehen liittää todistus pesäosuuden ulosmittauksesta sekä jäljennös kuolinpesälle annetusta kirjallisesta maksukiellosta. Jos maksukieltoilmoituksen tiedoksi antaminen ei ole onnistunut tai on olemassa vaara, että prosessi venyy tämän takia, voidaan ulosottomiehen hakemus ratkaista myös ilman maksukieltoilmoitusta. Velallisosakkaan vastustaminen ei estä pesäselvittäjän määräyksen antamista. Velallisella osakkaalla on myös mahdollisuus käynnistää viralliselvitys, ja näin ollen ainakin jonkinlainen mahdollisuus vaikuttaa pesäselvittäjän henkilöön. Muut pesän osakkaat voivat vaikuttaa ulosottomiehen hakemukseen maksamalla velan, josta osakkaan pesäosuus on ulosmitattu. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 496 - 497.)

5.3 Pesäselvittäjästä

Pesäselvittäjäksi tulee määrätä henkilö, jolla on asiantuntemusta ja kokemusta. Hänen tulee olla puolueeton. Jos ehdokkaita on useita, tulee valinta suorittaa kokonaisarvion perusteella. Pienillä paikkakunnilla myös paikallistuntemus voidaan katsoa perusteluna. Jos kuolinpesä on hyvin laaja tai sen selvittäminen edellyttää erityisvaatimuksia, voidaan pesälle määrätä useampi kuin yksi pesäselvittäjä. He voivat hallinnoida koko pesää tai tuomioistuin voi jakaa pesän hallinnon pesäselvittäjien kesken. Pesäselvittäjän tarkoitus on saattaa pesä jakokuntoon. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, s. 503 - 516.)

Tuomioistuimen määrätessä pesäselvittäjän on selvittäjälle annettava määräyskirja. Määräyskirjassa tulee käydä tarkoin ilmi, mitä kuolinpesää tai kuolinpesiä määräys koskee. Pesäselvittäjän toimivalta koskee vain tiettyä, määrättyä kuolinpesää. Määräyksen antamisen jälkeen osakkaat voivat käyttää pesän omaisuutta vain selvittäjän antaman valtuutuksen nojalla. Tilanne voidaan rinnastaa konkurssiin. Pesäselvittäjä ei ole kenenkään osakkaan tai hakemuksen tehneen asiamies, vaan hänen tehtävänsä on huolehtia kaikkien niiden oikeudenomistajien eduista, joiden oikeus on riippuvainen pesäselvityksestä. Tämä perusajatus on koko selvitystoimeen ydin. Selvittäjän on hoidettava tehtävänsä viivytyksettä ja tehokkaasti. Erityisen tärkeää on pesäselvityksen joutuisa käynnistyminen.

Alkuvaiheessa pesäselvittäjän on otettava omaisuus haltuunsa ja tutkittava mm. mahdollisuus peräyttää vainajan tekemiä oikeustoimia. Jos pesässä ei ole suoritettu perunkirjoitusta, selvittäjän on ryhdyttävä toimiin sen suorittamiseksi. Selvittäjällä on oikeus käyttää ulkopuolista asiantuntija-apua, mutta joissain tapauksissa hänen on tiedusteltava pesän osakkaiden mielipidettä asiantuntija-avun pyytämiseen. Osakkaat voivat vastustaa avun pyytämistä, mutta pesäselvittäjän velvollisuus on harkita, onko ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen välttämätöntä pesää koskevien vahinkoriskien minimoimiseksi. Asiantuntijan kulut voidaan kattaa pesän varoista, jos ne ovat kohtuulliset suhteessa asiantuntemuksen tarpeeseen, pesän laajuuteen ja laatuun sekä tehtävän vaikeusasteeseen. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, s. 519 - 527.)

Pesäselvittäjän velvollisuus on huolehtia pesän kirjanpidosta, muutoin pesäselvittäjällä ei ole lain määräämiä velvollisuuksia dokumentoida tekemisiään. Suositeltavaa on, että selvittäjä laatii pesäselvityskataulun ja ehdotuksen pesäselvityskokousten ajankohdaksi. Pesäselvityskokouksissa osakkailla on oikeus käyttää asiamiestä, elleivät he pääse itse paikalle. Kokouksiin on kutsuttava osakkaiden lisäksi myös ne perittävän velkojat, joiden hakemuksesta pesäselvitysmääräys on annettu sekä merkittävimpien legaattien saajat. Jos osakkaan osuus on ulosmitattu, on kokoukseen kutsuttava ulosottomies sekä se velkoja, jon-

ka saamisesta osuus on ulosmitattu. Kutsumismenettelyä ei ole laissa määrätty, kokous on kutsutavasta riippumatta aina laillinen, jos osakkaat ovat kutsua noudattaneet. Kokouksissa selvittäjän on pidettävä pesänselvityspöytäkirjaa, johon kirjataan selvitysratkaisut. Pöytäkirja on toimitettava kaikille osakkaille ennen seuraavaa kokousta. Tällä pöytäkirjalla myös selvittäjä voi todistaa hoitaneensa pesää huolellisesti ja parhaan kykynsä mukaan. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 522 - 523.)

Asiakasvarat täytyy pitää erillään pesänselvittäjän muusta varallisuudesta. Kuolinpesän varoille on oltava oma pankkitili, jossa ne voivat kasvaa korkoa. Pesänselvittäjä ei ole oikeutettu eikä velvollinen sijoittamaan kuolinpesän omaisuutta tavalla, joka tuottaisi enemmän kuin talletustili. Pesänselvittäjä ei saa myöskään ostaa obligaatiota, pörssiosakkeita tai sijoituskiinteistöjä kuolinpesän varoilla. Pesänselvittäjä on velvollinen selvittämään vainajan velat sekä tuntemattomat velkojat. Jos hän laiminlyö tämän velvollisuuden, on hän korvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta. Pesänselvittäjä voi maksaa kuolinpesästä kohtuulliset pesänselvitysvelat ennen muita velkoja. Vainajan velkoja pesänselvittäjä voi maksaa vain, jos on pätevä syy epäillä, ettei velkojen maksusta koidu haittaa muille velkojille, velkojen maksusta on tehty kaikkia osapuolia tyydyttävä sopimus tai jos erääntyneen velan vakuutena on kuolinpesään kuuluva reaali-vakuus ja se voidaan velan maksulla vapauttaa. Muistettava on, että vainajan velkojat ovat toisiinsa nähden samassa asemassa riippumatta velan suuruudesta. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 530 - 533.)

Pesänselvityksestä aiheutuneet kulut ovat kuolinpesän velkaa. Nämä kulut voidaan maksaa sen vuoksi aina jäämistövaroista. Jokaisesta tilitapahtumasta on liitettävä kuitti lopputiliin, jonka kirjanpidosta pesänselvittäjä on vastuullinen. Pesänselvittäjällä on oikeus saada kohtuullinen palkkio. Palkkion määräytymisperusteina käytetään kolmea asiaa: pesän laatu, pesän laajuus ja tehtävän suorittamiseen käytetty työ. Palkkio maksetaan ensisijaisesti pesän varoista. Jos käy niin, että pesän varat eivät riitä palkkion maksamiseen, siitä joutuu pesänselvittäjään nähden hyvitysvastuuseen se, jonka hakemuksesta pesänselvittäjä on määrätty. Mikäli hakijoita on useita, he vastaavat yhteisvastuullisesti. (Kangas, U. 2006. 347.)

5.4 Ylivelkaisen kuolinpesän selvitys

Kuolinpesä on ylivelkainen, jos on syytä epäillä, etteivät pesän varat riitä kuolinpesän ja vainajan velkojen maksuun. Ylivelkaisen kuolinpesän selvitys ei eroa sanottavasti tavallisen pesän selvityksestä. Enemmän työtä pesänselvittäjälle tulee velkojaselvityksistä. Velkojaselvittämisen tarkoituksena on selvittää kaikki perittävän ja pesän velkojat sekä saatavien määrät. Ylivelkaisenkin kuolinpesän pesänselvittäjän on pyrittävä tekemään velkojien kanssa sopimus velkojen maksusta. Pesänselvittäjä voi tehdä kuolinpesää sitovan sopimuksen velkojien kanssa siitä, että nämä vapauttavat, osittain tai kokonaan, velallisena olevan kuolinpesän vainajan tai pesän velkojen maksusta. Kaikkien velkojien on oltava mukana sopimuksessa. Jos pesänselvittäjä on selvittänyt tuntemattomia velkojia julkisella haasteella, saavat muut velkojat tietoa pesän kaikista velkojista ja velkojen suuruudesta. Näiden tietojen avulla he voivat arvioida, onko ehdotettu sopimus tasapuolinen.

Pesänselvittäjä ei ole velvollinen pitämään velkojainkokousta, joten ilman julkista haastetta on velkojien tiedonsaanti rajallista. Mutta on muistettava, että ylivelkaisessa kuolinpesässä julkisen haasteen ottami-

nen on säädetty pesäselvittäjän velvollisuudeksi, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Ellei sopimusta saada aikaiseksi on pesäselvittäjällä valta päättää miten velat maksetaan, noudattaen tietenkin niitä määräyksiä, mitä velkojen maksusaantijärjestyksestä on säädetty lailla. Pesäselvittäjän on laadittava päätöksensä asiakirja, josta käy ilmi tiedot pesän ja vainajan varoista ja veloista sekä kuolinpesän velkojen maksusta ja kullekin velkojalle tulevasta jako-osuudesta. Pesäselvittäjän on päivättävä ja allekirjoitettava tämä asiakirja ja toimitettava se jokaiselle velkojalle ja pesän osakkaalle. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 533 - 534; Välimäki, P. 2007.)

Kuolinpesän osakkaalla ja velkojalla on oikeus vaatia pesäselvittäjän päätöksen muuttamista. Hakemus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Pesäselvittäjä saa myös itse oikaista päätöksen, jos hän huomaa alkuperäisen päätöksen virheelliseksi. Jos kuolinpesä täyttää vaatimukset konkurssiin asettamiseksi, voi pesäselvittäjä käynnistää konkurssimenettelyn. Jos kuolinpesän omaisuus luovutetaan konkurssiin, raukeaa pesäselvittäjän päätös suoraan lain nojalla. Pesäselvittäjä ei voi toimia konkurssipesän pesänhoitajana. (Aarnio, A. & Kangas, U. 2009, 534.)

6 Lopuksi

Työ on ollut haastava mutta mielenkiintoinen. Olen erittäin tyytyväinen siihen, että valitsin käytännölläisen aiheen. Lähes joka päivä olen kohdannut töissäni oikeusaputoimistossa asioihin, joita olen tutkinut opinnäytetyössäni. Mutta minun opinnäytetyöni on vain murto-osa siitä, mitä Suomen perintöoikeus sisältää. Mitä enemmän olen oppinut sen enemmän huomaan puutteita omissa tiedoissani, tieto lisää tuskaa niin kuin sanotaan.

Pitäessäni koulutustilaisuutta sihteereille työni pohjalta sain hyvän vastaanoton. Virkavuosiltaan vanhoille sihteereille asiat ovat tuttuja ja, jos on epäselvyyttä, he kysyvät omalta työpariltaan ohjeita. Avoerolaki kiinnosti uutena asiana, sehän vaikuttaa työhömmä jatkossa muutoinkin kuin perintöasioissa, samoin se missä vaiheessa kuolinpesää voidaan hakea konkurssiin. Täysin uutena asiana joillekin tuli perikunnan rauhoitusaika. Asiakirjojen standardisoinnista on virastossa yritetty ennenkin, niinpä sen projektin onnistumiseen ei suhtauduttu niin myönteisesti. Voin sanoa, että kuulijakunta oli tarkkaavaista ja sain hyvää palautetta työn ”loppuhiontaan”.

Työni lopputuotteena teoriaosuuden lisäksi on opas toimiston käyttöön sekä liitteet. Oppaan muotoilu tarpeeksi helppokäyttöiseksi ilman pitkiä laintulkinnallisia tekstejä oli vaikeaa. Mitä pitempiä tekstiosuuksia sen vähemmän käyttökelpoinen se on jokapäiväisessä työssä. Oikeusaputoimiston kirjastossa on laaja valikoima lakikirjoja, joten pyrin pitämään oppaan mahdollisimman yksinkertaisena ilman pitkiä selityksiä. Totta kai toivon, että oppaani viraston käyttöön auttaa oikeusapusihteereitä jokapäiväisissä töissä ja kannustaa tutkimaan asioita.

Ajanvaraukseen tuleva lista perukirja-asiakkaalle kerrottavista asioista tulee varmasti hyötykäyttöön. Tarpeen tullen tämä lista voidaan antaa myös asiakkaalle mukaan, jos hän käy varaamassa ajan suoraan toimistossa. Samaa listaa oikeusavustaja voi käyttää perukirjan toimeksiannon yhteydessä. Tällä hetkellä jo-

kainen avustaja käyttää omatekoista tarkistuslistaa alkuneuvottelussa perukirjan ilmoittajan kanssa. Tarkoitukseni on saada tarkastuslista esille avustajien seuraavaan omaan kokoukseen.

Koko toimistoa koskettava projekti asiakirjojen standardisoinneista jatkuu vielä tämän opinnäytetyön jälkeenkin. Työhöni liittyvät asiakirjapohjat on tallennettu yhteiselle työasemalle, josta ne on helppo ottaa omaan käyttöön. Asiakirjapohjia laaditaan tarpeen vaatiessa lisää. Opinnäytetyön liitteenä olevat pohjat ovat malleja, varsinaiset asiakirjamallit on tallennettu yhteiselle työasemalle oikeusaputoimistossa. Asettelu liitteenä olevissa pohjissa on hieman erilainen verraten varsinaisiin asiakirjamalleihin, mm. liitteissä olevissa malleissa kursivoidut kohdat kuvaavat täytettäviä kenttiä. Erilaisuus johtuu tekstinkäsittelyohjelmien erilaisuudesta.

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen työni lopputuloksiin. Olen luottavainen sen suhteen, että opinnäytetyöni tulokset tulevat oikeaan käyttöön siinä tarkoituksessa mihin ne olen tehnyt, eli helpottamaan sihteereiden työtä. Julkinen oikeusavustaja Suvi Lahtinen on lukenut työni tehden siihen joitain korjauksia ja muutosehdotuksia. Hänen mielestään työ on tasapainoinen ja siitä on apua oikeusapusihteereille.

7 Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. Suomen jäämistöoikeus 1. 5. uudistettu laitos. Helsinki; Talentum.
- Aarnio, A. & Kangas, U. 2008. Suomen jäämistöoikeus 2. 4. uudistettu laitos. Helsinki; Talentum.
- Aarnio, A. & Kangas, U. 2010. Perhevarallisuus-oikeus. Helsinki; Talentum.
- Aarnio, A. & Kangas, U. & Puronen, P. 2000. Perunkirjoitusopas. 6., uudistettu painos. Helsinki; Kauppakaari Oyj.
- Kangas, U. 2006. Perhe- ja perintöoikeuden alkeet. Helsinki; Yliopistopaino.
- Koponen, J. 2009. Kuolinpesän osakkaan opas. 8., uudistettu painos. Helsinki; Edita Prima Oy.
- Koulu, R. & Lindfors, H. 2009. Ulosotto-oikeus. Helsinki; Edita Prima Oy.
- Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Helsinki; Talentum Media Oy.
- Linna, T. & Leppänen, T. 2007. Ulosmittaus ja myynti. Helsinki; Talentum Media Oy.
- Lohi, T. 1998. Vastuu kuolleen henkilön velasta, jäämistöomaisuuden arvoon rajoittuva vastuu. Jyväskylä; Gummerus Kirjapaino Oy.
- Norri, M. 2010. Perintö ja testamentti. Talentum, Helsinki.

Artikkelit

- Kolehmainen, A. 2008. Vainajan velka, pesänselvitysvelka vai muu pesän velka. Defensor Legis N:o 1/2008, 14.
- Välimäki, P. 2007. Ylivelkaisen kuolinpesän selvityksestä. Edilex, 4.2.2008, 24.

Sähköiset lähteet

- Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi, viitattu 17.4.2010.
<http://www.ake.fi/AKE/Rekisterointi/Rekisteri-ilmoitukset/Kuolinpesän+ajoneuvo.htm>
- Maanmittauslaitos, viitattu 17.4.2010, <http://www.kirjaamisasiat.fi/lainhuuto>
- Nordea Pankki Oyj, ohjeita kuolinpesän hoitajalle, viitattu 18.4.2010.
http://www.nordea.fi/sitemod/upload/root/nordeafiles/personal/customer_programs/advantage_customer/fin_HSI390_Kuolinpesa_FI.pdf
- Tilastokeskus, viitattu 13.4.2010, <Http://stat.fi/til/aly/kas.html>
- Tilastokeskus, viitattu 15.3.2011, http://www.stat.fi/til/julo/2009/julo_2009_2010-11-04_tau_001_fi.html
- Tilastokeskus, viitattu 15.3.2011, http://www.stat.fi/til/perh/2009/02/perh_2009_02_2010-11-30_kat_001_fi.html
- Verohallinto, viitattu 28.3.2010, <http://www.vero.fi/?article=&path=5,40,90,440&language=>
- <http://www.om.fi/1290609698627>

Muut lähteet

- Hallituksen esitys Eduskunnalle perintökaaren velkavastuusäännösten muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 14/2004
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, HE 37/2010
- verohallinnon julkaisu 35.10 1.3.2010

8 Liitteet

- Liite 1 Oikeusapusihteeri perikunnan apuna - opas viraston käyttöön
- Liite 2 Tarkastuslista perunkirjoituksen toimeksiantoon
- Liite 3 Asiakirjapohja, avioehto (täydellisesti poissulkeva)
- Liite 4 Asiakirjapohja, avioehto (yksipuolinen)
- Liite 5 Asiakirjapohja, avioehto (osittainen)
- Liite 6 Asiakirjapohja, testamentti
- Liite 7 Asiakirjapohja, testamentin tiedoksisaanti-ilmoitus
- Liite 8 Asiakirjapohja, perukirja

Oikeusapusihteeri perikunnan apuna

Opas viraston käyttöön

1	KUOLINPESÄN OSAKKAAT	2
1.1	Osakkuus sukulaisuuden perusteella.....	2
1.2	Testamentinsaajan asema kuolinpesän osakkaana	2
1.3	Leski, avioliitto tai rekisteröity parisuhde	3
1.4	Avopuolison asema kuolinpesässä	4
1.5	Toissijaiset perilliset	5
1.6	Alaikäinen tai vajaavaltainen pesän osakkaana	5
2	KUOLINPESÄN HALLINTO	6
3	OSAKKAIDEN TEHTÄVÄT	6
3.1	Velkojen maksaminen.....	6
3.2	Vuokra-asunto, asunto-osakeyhtiö ja kiinteistö	7
3.3	Auto, moottoripyörä, moottorikelkka tai muu ajoneuvo.....	8
3.4	Aseet.....	8
3.5	Kuolinpesän velvollisuus veroilmoituksen tekoon ja tositteiden säilyttämiseen....	9
4	PERUNKIRJOITUS	9
4.1	Pääsäännöt perunkirjoituksesta	10
4.2	Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus.....	10
4.3	Täydennys- tai oikaisuperunkirjoitus.....	10
4.4	Pesän osakkaiden vastuu.....	11
5	KUOLINPESÄN VELAT	11
5.1	Varaton kuolinpesä vai ylivelkainen kuolinpesä	11
5.2	Vainajan velat, pesänselvitysvelka ja muu pesän velka	11
5.3	Perintäkelvottomat vainajan velat	12
5.4	Kohtuulliset hautajaiskulut ja muut pesänselvitysvelat	12
5.5	Muut velat.....	13
5.6	Rauhoitusaika.....	13
5.7	Perittävän takausvastuut.....	14
5.8	Perittävä velkajärjestelyssä	14
5.9	Omaisuu den realisointi.....	14
5.10	Lakiosaa vaativan osakkaan suhde kuolinpesän velkoihin	15
5.11	Lesken oikeudet suhteessa kuolinpesän velkoihin	15
5.12	Ennakkoperintö tai lahja ylivelkaisesta kuolinpesästä	15
5.13	Ylivelkainen pesän osakas.....	16
5.14	Perinnöstä luopuminen.....	16
5.15	Palautusvastuu	17
5.16	Pesän osakkaan velkavastuun syntyminen	17
6	PESÄN VIRALLISELVITYS.....	17
6.1	Pesänselvittäjän hakeminen ja määrääminen	18
6.2	Pesänselvittäjästä	18
7	YHTEYSTIETOJA.....	20

1 KUOLINPESÄN OSAKKAAT

- ✦ Kuolinpesä eli perikunta on olemassa perinnönjättäjän ja perinnönjaon toimittamisen välisen ajan. Kuolinpesä ei ole itsessään juridinen henkilö, vaan se muodostuu perittävästä kuoltua erilaisista henkilösuhteista.

1.1 Osakkuus sukulaisuuden perusteella

- ✦ Rintaperilliset eli ensimmäinen parenteeli

Rintaperillisillä on lähinnä oikeus perintöön, edellytyksenä on, että perillinen on elossa perittävästä kuollessa. Jos rintaperillisiä on useampi kuin yksi, jaetaan perintö pääluvun mukaisesti. Jos joku rintaperillisistä on kuollut, on hänen jälkeläisillään rajaton sijaantulo-oikeus.

Avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella on perintöoikeus äitiin ja äidinpuolen sukulaisiin. Jos lapsen isyys on tunnustettu (ennen 1.10.1976) tai vahvistettu, perii hän isänsä samoin kuin avioliitossa syntynyt lapsi. Tässä kohtaa laissa on ns. ylimenosääntö, eli vanhan lain alaiset tunnustamattomat lapset saattoivat hakea isyyden vahvistusta 1.10.1981 mennessä. Jos he eivät ole tätä tehneet, ei heillä ole perintöoikeutta biologiseen isään tai isänpuolen sukulaisiin.

- ✦ Toinen parenteeli

Perittävästä isä ja äiti, kumpainenkin saa puolet perinnöstä. Jos jompikumpi on kuollut jakavat perittävästä veljet ja sisaret kuolleen vanhemman osuuden. Kuolleen veljen tai sisaren sijaan tulevat hänen jälkeläisensä, joista jokainen haara saa yhtä suuren osan.

- ✦ Kolmas parenteeli

Kolmanteen parenteeliin kuuluvat perittävästä isovanhemmat. Milloin isovanhempi on kuollut, menee hänen lapsilleen se osa perinnöstä, joka hänelle olisi tullut.

1.2 Testamentinsaajan asema kuolinpesän osakkaana

- ✦ Yleistestamentti on jälkisäädös, joka tuottaa testamentin saajalle samantyyppisen aseman kuin perillisellä lain mukaan on. Jos testamentin saajalle annetaan koko omaisuus, määräraosa siitä taikka se, mitä muiden määräysten täyttämisen jälkeen on jäljellä, kysymyksessä on yleisjälkisäädös. Tällaisen testamentin saaja on pesän osakas ja näin ollen mm. perunkirjoitusvelvollinen ja kutsuttava perunkirjoitustilaisuuteen.
- ✦ Erityistestamentin saajalle on voitu testamentata tietty esine, rahamäärä tai esim. käyttöoikeus. Tällaisen legaatn saaja ei ole puhtaasti kuolinpesän osakas eikä näin ollen ole vastuussa kuolinpesän hallinnoinnista. Lakiin ei sisälly määräystä, joka velvoittaa kutsumaan erityistestamentin saajan perunkirjoitukseen. Mutta hyvän perunkirjoitustavan mukaista on kutsua myös legaatn saaja.
- ✦ Testamentin muotomääräykset

Mikä tahansa testamentiksi väitetty asiakirja ei välttämättä täytä testamentille annettuja muotomääräyksiä. Vähimmäismuotovaatimuksena on:

 - Allekirjoitettu ja todistettu asiakirja, josta käytetään laissa nimeä testamentti.
 - Kirjallisesti, kahden todistajan yhtä aikaa läsnä ollessa. Todistajien on, sitten kun testamentin tekijä on allekirjoittanut testamentin tai tunnustanut siinä olevan allekirjoituksensa, todistettava testamentti nimikirjoituksillaan. Todistajien tulee tietää,

että kysymyksessä on testamentti, mutta testamentin sisältöä heille ei ole pakko kertoa.

- Päiväyksen puuttuminen ei ole muotovirhe, mutta tästä huolimatta päiväys on merkittävä testamenttiin. Päiväyksellä voi myöhemmin olla arvokas merkitys testamenttia tulkittaessa.
- Testamentti voidaan kirjoittaa millä kielellä tahansa. Maahanmuuttajien omalla äidinkielellään laatima testamentti on pätevä edellyttäen, että se on laadittu Suomen perintökaaren muotomääräyksiä noudattaen.
- Testamentin voi myös laatia lähestulkoon millaiselle alustalle vain; kirjan kanteen, muistikirjaan tai itse testamentattavaan esineeseen esim. taulun taakse.
- Testamentti voi tulla lainvoimaiseksi kolmella tapaa:
 - 1) perillinen hyväksyy testamentin,
 - 2) testamenttia ei moitita määräajassa tai
 - 3) määräajassa nostettu moitekanne hylätään.

Testamentin lainvoimaisuudella tarkoitetaan käytännössä sitä, ettei lainvoiman saanutta testamenttia voida enää julistaa pätemättömäksi testamentin moitekan-teen johdosta.

➤ Määräaikoja:

- Tiedoksiantamiselle ei ole määräaika
- Tiedoksisaannista alkaa testamentin moiteaika, 6 kuukautta. Voidaan nopeuttaa hyväksymislausumalla.

Asiakirjapohjat tallennettu J-asemalle, kansio asiakirjapohjat: testamentin tiedoksisaanti-ilmoitus, testamenttipohja

1.3 Leski, avioliitto tai rekisteröity parisuhde

- Leski voi olla kuolinpesän osakkaana eri tavoin:
 - voi periä puolisonsa jos tällä ei ole rintaperillisiä,
 - voi olla yleistestamentin saaja tai
 - saada omaisuutta avio-oikeuden nojalla.

Leski ei sen sijaan ole osakas pelkästään sillä perusteella, että hänellä on oikeus hallita jäämistöä jakamattomana.
- Jos puolisoilla on avioeron harkinta-aika kulumassa, ei eloonjääneellä ole perintöoikeutta. Sen sijaan jos harkinta-aika on kulunut eikä lopullista avioeroa ole haettu, on eloonjääneellä puolisollla perintöoikeus.
- Leski on pesän osakas siihen asti kun ositus on suoritettu. Osituksen jälkeen lesken osakkuus pesässä lakkaa.
- Eronnut puoliso voi olla entisen aviopuolisonsa pesän osakas avio-oikeuden nojalla myös silloin, jos ainakin toisella puolisoista oli avio-oikeus toisten omaisuuteen ja ositus avioeron jälkeen on toimittamatta. Mikäli eronnut puoliso on kuollut tulevat sijaan hänen perillisensä.
- Lesken osakkuuteen vaikuttaa myös mahdollinen puolisoitten välinen avioehto.
- Rekisteröidyssä parisuhteissa lesken asema on samanlainen.

✦ Avioehto

- voimassaoleva vain jos se on rekisteröity maistraatissa
- peruutus tulee rekisteröidä myös maistraatissa
- molempien allekirjoitukset rekisteröintiin ja peruutukseen
- toimitetaan mihin maistraattiin tahansa riippumatta puolisoiden asuinpaikasta
- sopimus voidaan rekisteröidä edellyttäen, ettei avioliitto ole purkautunut tai avioeroasia tullut vireille
- avioehdon voi solmia siitä huolimatta, onko perillisiä vai ei
- avioehtoa ei ole tarpeen tehdä sen vuoksi, että välttäisi joutumasta vastuuseen toisen puolison velasta.

✦ Avioliittolaissa tunnetaan kolme vaihtoehtoa avioehdolle:

- 1) kummallakaan heistä ei ole avio-oikeutta mihinkään toisen omaisuuteen (avio-oikeuden täydellisesti poissulkeva avioehto)
- 2) kummallakaan heistä ei ole avio-oikeutta tiettyyn toisen omaisuuteen (osittainen avioehto)
- 3) tai että toisella ei ole avio-oikeutta mihinkään toisen omaisuuteen taikka tiettyyn toisen omaisuuteen (yksipuolinen avioehto).

✦ Avioehtosopimukselle on asetettu tiukka muotovaatimus. Siinä tulee olla:

- päiväys
- asianmukaisesti allekirjoitettu (ei tarvitse olla yhtä aikaa paikan päällä allekirjoittamassa)
- kahden esteettömän henkilön oikeaksi todistama (missään ei vaadita, että todistajien tulee olla yhtä aikaa paikalla, eikä heidän tarvitse tietää sopimuksen sisältöä tai edes sitä, että he todistavat oikeaksi nimenomaan avioehtosopimuksen)

✦ Maistraatti ei tutki avioehtosopimuksen muodollista pätevyyttä, se vain rekisteröi asiakirjan. Muotovirheeseen voi vedota vuosikymmenienkin kuluttua, sama oikeus on esim. velkojilla tai perillisillä.

✦ Määräaikoja:

- avioliiton aikana tehty avioehto astuu voimaan sinä päivänä kun se annetaan maistraattiin
- kihlakumppanien tekemä avioehto tulee voimaan vihkimisestä, jos se annetaan maistraattiin kuukauden kuluessa avioliiton solmimisesta

Asiakirjapohjat tallennettu J-asemalle, kansio asiakirjapohjat; avioehto-mallit (3 kpl)

1.4 Avopuolison asema kuolinpesässä

- ✦ Avopuoliso ei ole kuolinpesän osakas ellei vainaja ole tehnyt testamenttia hänen hyväkseen. Jos avopuolisoilla on yhteisiä lapsia, lapset ovat rintaperillisiä ja siten kuolinpesän osakkaita. Eloonjäänyt avopuoliso voi kuitenkin päättää perinnön hallitsemisesta alaikäisten lasten huoltajan ominaisuudessa.

- ✦ Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta tuli voimaan 1.4.2011:
 - soveltuu sellaisiin avopuolisoihin, jotka ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai joilla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi
 - hetero- ja homoavioliitot
 - soveltuu myös niihin avoliittoihin, jotka ovat alkaneet ennen uuden lain voimaantuloa
 - ei sovellu, jos toinen tai kumpikin osapuoli on avioliitossa
 - koskee vain niitä avoliittoja jotka päättyvät lain voimaantulon jälkeen
 - avopuolison oikeudet eivät uudistuksen jälkeenkään rinnastu aviopuolison oikeuksiin
 - sovelletaan myös silloin, kun avoliitto päättyy toisen kuolemaan
 - ei tuo mukanaan perintöoikeutta tai oikeutta jäädä asumaan yhteiseen asuntoon jos asunnon omistaa kuollut avopuoliso kokonaan tai osaksi
 - harkinnanvarainen avustus avopuolisolle perittävän kuoleman jälkeen
 - avopuoliso perintöverotuksen I veroluokkaan
 - avopuolisot voivat poiketa lain ehdotuksista omilla, keskinäisillä sopimuksillaan.

1.5 Toissijaiset perilliset

- ✦ Lesken kuoltua toimitetaan jako hänen perillistensä ja ensiksi kuolleen puolison toissijaisten perillisten välillä. Perintöoikeus on ensin kuolleen vanhemmilla, sisaruksilla ja näiden lapsilla, mutta ei enolla, sedällä tai tädillä. Toissijaiset perilliset eivät ole vielä ensiksi kuolleen puolison pesän osakkaita, koska he eivät saa perintöä ennen kuin vasta lesken kuoleman jälkeen. Perunkirjoitustilaisuuteen heidät on kuitenkin kutsuttava.
- ✦ Jos viimeksi kuolleella ei ole omia perillisiä eikä testamenttia, ensiksi kuolleen puolison perilliset perivät myös viimeksi kuolleen osuuden.

1.6 Alaikäinen tai vajaavaltainen pesän osakkaana

- ✦ Kuolinpesän osakkaana voi olla alaikäinen henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Alaikäistä edustavat yleensä hänen vanhempansa. Mikäli alaikäisen edunvalvoja ei ole itse pesän osakkaana, alaikäiselle ei tarvitse hakea ulkopuolista edunvalvojaa. Ulkopuolinen edunvalvoja tarvitaan vain tilanteessa, jossa holhoojan ja lapsen edut voivat olla ristiriidassa keskenään. Ristiriita ei tarkoita jo olemassa olevaa riitaa, vaan ristiriidan mahdollisuutta.
- ✦ Kuolinpesän osakkaana voi olla myös täysi-ikäinen vajaavaltainen henkilö, jolle on määrätty edunvalvoja. Edunvalvoja huolehtii vajaavaltaisen asioista myös kuolinpesässä.
- ✦ Perittävä on voinut määrätä testamentissaan, että testamentinsaajalle tuleva omaisuus on uskottava muun henkilön kuin omaisuuden saajan varsinaisen edunvalvojan hoidettavaksi. Tällaisissa tapauksissa omaisuutta hoitamaan määrätään erityinen edunvalvoja, joka on määrätty testamentissa. Tällainen tapaus voi olla esimerkiksi vanhempien eron jälkeen. Toinen vanhemmista testamenttaa alaikäiselle lapselleen tietyn omaisuuden, mutta ei halua, että eloonjäänyt vanhempi hoitaa omaisuutta.

2 KUOLINPESÄN HALLINTO

- Jos kuolinpesän hallintoa ei ole muutoin järjestetty, tulee osakkaiden yhteisesti hallita pesän omaisuutta kuolinpesän selvittämistä varten. Osakkaat edustavat kuolinpesää kolmatta henkilöä vastaan ja ovat vastuussa pesää koskeissa asioissa. Kiireiset toimenpiteet voidaan suorittaa ilman kaikkien pesän osakkaiden suostumusta.
- Jos käy niin, ettei kukaan pesän osakkaista ryhdy hoitamaan vainajan omaisuutta, tulee sen, jolle asia lähinnä kuuluu, ottaa omaisuus haltuunsa ja ilmoittaa asiasta kuolinpesän osakkaalle tai oikeudelle. Poliisi on myös velvoitettu hoitamaan tällainen vastuu, milloin apua pyydetään tai muuten on tarpeellista. Tällaisen ilmoituksen johdosta voi oikeus määrätä pesälle toimitsijan, mikäli se on tarpeellista.
- Käytännössä haltuunottojärjestyksen voi listata seuraavalla tavalla:
 - leski, avioliitosta tai vainajan avopuoliso,
 - vainajan luona asunut lapsi,
 - yleistestamentin saaja,
 - muu pesän osakas, vanhempi tai esim. kotoa pois muuttanut lapsi
 - jos ei varsinaisia pesän osakkaita ole, esimerkiksi naapuri voi ilmoittaa asiasta viiranomaisille
 - poliisi.

3 OSAKKAIDEN TEHTÄVÄT

- Kuolinpesän osakkaat hallitsevat pesän omaisuutta yhteisesti ellei esim. testamentilla ole muuta määrätty.
- Yksi ratkaisuvaihtoehto on, että osakkaat valtuuttavat yhden joukostaan tai jonkun ulkopuolisen hoitamaan kuolinpesää.
- Jos pesän osakkaat ovat erimielisiä kuolinpesän hoitamisesta, pesään kannattaa hakea pesäselvittäjä. Muistettavaa on kuitenkin, että se joka hakee pesäselvittäjää, joutuu henkilökohtaisesti vastaamaan hänen kuluistaan, ellei kuolinpesässä ole varoja niiden hoitamiseen.
- Kuolinpesän osakkaan omistus kuolinpesässä kohdistuu koko kuolinpesän varallisuuspääpiiriin. Kuolinpesän osakas ei omista määrääosaa esimerkiksi kiinteistöstä tai huoneistosta ennen kuin perinnönjako on tehty. Kuolinpesä voidaan pesän osakkaiden niin halutessa pitää jakamattomana. Jokaisella yksittäisellä osakkaalla on itsenäinen oikeus vaatia perinnönjakoa.

3.1 Velkojen maksaminen

- Perittävän jälkeen jäävien pankkiasioiden hoitoon kuolinpesän osakkaat saavat neuvoja pankista. Perukirjaa varten tarvitaan saldotodistukset perittävän tileistä per kuolinpäivä. Perunkirjoitusvelvollisella on oikeus saada nämä tiedot pankista sekä tieto tilitapahtumista kuoleman jälkeen. Kuolinpäivää edeltäviä tietoja saa vain kaikkien osakkaiden suostumuksella. Ennen perunkirjoitusta voidaan kuolinpesän tililtä maksaa esim. hautajaiskululaskuja. Muiden laskujen tai esimerkiksi tallelokeron tyhjentämiseen tarvitaan kaikkien osakkaiden suostumus.
- Pankki saa tiedon kuolemasta väestörekisterikeskuksesta ja he sulkevat perittävän kortit ja tilit heti tiedon saatuaan. Tätä voidaan nopeuttaa ilmoittamalla itse pankkiin läheisen kuolemasta. Ennen perunkirjoitusta pesän ilmoittaja voi asioida pankissa todennettuaan osakkuuden pesään virkatodistuksella. Joissakin pankeissa on eri

käytäntöjä ja ne voivat pyytää kaikkien osakkaiden suostumuksen pankkiasioiden hoitoon. Tapauksesta riippuen pankit voivat pyytää mm. sukuselvitystä, osituskirjaa, perinnönjakokirjaa, testamenttia tiedoksianto- ja hyväksymistodistuksineen tai lainvoimaisuustodistuksineen. Helppointa onkin ottaa oikeaksi todistettu jäljennös perukirjasta liitteineen, mikäli perukirja on jo laadittu.

- ✦ Ylivelkaisessa pesässä velkoja ei saa maksaa missä järjestyksessä tahansa. Näin ollen pesän hoitajan olisi hyvä selvittää, onko vainaja solminut joidenkin velkojien kanssa suoraveloituksista tai sähköisistä laskuista, jotka menevät maksuun automaattisesti ilman erillistä hyväksyntää. Näiden etsiminen ja lopettaminen takaavat velkojille tasapuolisemman aseman jos pesään jää rahaa hautajais- ja pesänselvityskulujen jälkeen. Kun kyseessä on ylivelkainen kuolinpesä, ei laskuja pidä maksaa lainkaan ennen kuin perunkirjoitus on tehty.

3.2 Vuokra-asunto, asunto-osakeyhtiö ja kiinteistö

✦ Vuokra-asunto

- Mikäli vainaja eli yksin, tulee pesän osakkaiden velvollisuudeksi irtisanoa vuokrasopimus ja tyhjentää asunto. Asunto voidaan tyhjentää jo ennen mahdollista perinnönjakoa, jos kaikki osakkaat siihen suostuvat.
- Kuolinpesä on velvollinen noudattamaan voimassaolevaa vuokrasopimusta, ellei vuokranantajan kanssa ole muuta sovittu.
- Perukirjaan voidaan vainajan velkoihin lisätä vuokrat pääsääntöisesti irtisanomisajan ajalta.
- Jos vainaja oli kuollessaan avio- tai avoliitossa; voi leski jatkaa asumista asunnossa. Vuokranmaksu jää näin myös lesken vastuulle ja sitä ei enää lisätä perukirjaan, ainakaan vainajan velkoihin.

✦ Asunto-osakeyhtiö

- Jos vainaja omisti asunto-osakeyhtiön osakkeet, kuolinpesä käyttää äänivaltaa asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa. Kuolinpesän osakkaat voivat valtuuttaa yhden keskuudestaan tai ulkopuolisen henkilön edustamaan kuolinpesää kokouksissa.
- Mikäli kuolinpesällä on käräjäoikeuden määräämä pesänselvittäjä, edustaa tämä kuolinpesää yhtiökokouksissa.
- Jos kyseessä on puolisoiden yhteisenä kotina ollut asunto, saa asuntoa jakamattomana hallinnassaan pitävä leski käyttää äänioikeutta yhtiökokouksissa mikäli omistaa osakkeita.
- Perittävän kuoleman jälkeen vastuu yhtiövastikkeiden maksamisesta siirtyy kuolinpesälle.
- Jos leski hallinnoi asuntoa, myös vastikkeen maksaminen kuuluu hänen velvollisuuksiinsa. Vastikkeen maksusta voivat kuolinpesän osakkaat sopia lesken kanssa.
- Perinnönjakovaiheessa peritylle osakekirjalle on tehtävä siirto.
- Osakekirja toimitetaan asuntoyhtiön isännöitsijälle osakasluettelon päivittämistä varten. Samalla on käytännöllistä pyytää merkitsemään mahdollinen hallintaoikeus.

✦ Kiinteistö

- Jos jakamattomaan kuolinpesään kuuluu kiinteistö, ei perillisillä pesän ollessa jakamatta ole velvollisuutta hakea siihen lainhuudatusta. Normaalisti kiinteistön luovutuksen yhteydessä jokainen on velvollinen hakemaan saamalleen kiinteistölle, määräalalle tai määräosalle lainhuutoa.
- Tarvittaessa pesän osakkaat voivat hakea yhteisen selvennyslainhuudatuksen.
- Selvennyslainhuutoa voi hakea myös yksittäinen pesän osakas.
- Poikkeuksena näihin on tilanne, jossa pesässä on vain yksi perillinen. Hänen täytyy hakea lainhuutoa ilman poikkeuksia.
- Tietoa lainhuudon hakemisesta, määräajoista ja lomakkeita löytyy Maanmittauslaitoksen palvelusivuilta, www.maanmittauslaitos.fi.

✦ Määräaikoja

- Lainhuudatusaika alkaa perunkirjoitusajan päättymisen jälkeen.
- Lainhuutoa on haettava kuuden kuukauden kuluessa.
- Jos perittävä ei ole eläessään hakenut kiinteistölleen lainhuutoa niin tällaisessa tapauksessa kuolinpesä on lainhuudatusvelvollinen määrättyssä kuuden kuukauden ajassa

3.3 Auto, moottoripyörä, moottorikelkka tai muu ajoneuvo

- ✦ Ajoneuvorekisteriin ei tarvitse tehdä rekisteri-ilmoitusta ajoneuvon omistusoikeuden siirtymisestä kuolinpesälle.
- ✦ Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi rekisteröi automaattisesti perittävän nimissä olleen ajoneuvon kuolinpesän nimiin.
- ✦ Rekisteri-ilmoitus on kuitenkin tehtävä seitsemän päivän kuluessa siitä, kun ajoneuvon omistusoikeus on siirtynyt kuolinpesältä uudelle omistajalle lainvoimaisen saannon perusteella.
- ✦ Jos kuolinpesän hallussa oleva ajoneuvo halutaan myydä tai muuten luovuttaa, tarvitaan siihen kaikkien pesän osakkaiden suostumus.
- ✦ Kuolinpesän asioissa on rekisteröintitodistuksen lisäksi perusasiakirjana oikeaksi todistettu jäljennös perukirjasta. Jos perunkirjoitusta ei ole vielä toimitettu, niin silloin tarvitaan katkeamaton virkatodistusketju.
- ✦ Ajoneuvon omistusoikeus voi siirtyä myös testamentin perusteella. Tällöin tarvitaan rekisteröintitodistuksen liitteeksi perukirjan jäljennöksen lisäksi oikeaksi todistettu jäljennös lainvoimaisesta testamentista. Testamentin saaja saa omistusoikeuden testamentissa määrättyyn omaisuuteen vasta kun testamentti saa lainvoiman. Kunnes testamentti on lainvoimainen, on omistajana kuolinpesä.

3.4 Aseet

- ✦ Ampuma-aseen, aseiden osien, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoon oikeuttavan luvan haltijan kuoltua sen, jonka hallussa kuolinpesän omaisuus on, tulee ottaa ampuma-ase, aseiden osat, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot välittömästi haltuunsa. Hänellä on oikeus säilyttää ja hyväksyttävästä syystä myös kuljettaa edellä tarkoitettuja esineitä kuuden kuukauden ajan luvanhaltijan kuolemasta. Hänen on tämän määräajan kuluessa:

- hankittava ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoon oikeuttava lupa tai
 - luovutettava ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot niiden hankkimiseen oikeutetulle tai
 - huolehdittava ampuma-aseiden tekemisestä pysyvästi ampumakelvottomaksi ja aseiden osan tekemisestä pysyvästi toimintakelvottomaksi sekä esitettävä ne poliisille; taikka
 - luovutettava ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot poliisille.
- Aseasioissa avustaa Helsingin poliisilaitos, Kaartin poliisiasema, puh. 071-8773125. Tarvittaessa he noutavat aseet kuolinpesästä kotoa ja laativat haltuunotosta pöytäkirjan.
 - Perunkirjoituksessa ampuma-aseet lasketaan tavanomaiseen koti-irtaimistoon, pätee sama kuin tauluissakin, että vain arvokkaimmat tulevat merkitä erikseen. Arviointi on kuitenkin tapauskohtaista.

3.5 Kuolinpesän velvollisuus veroilmoituksen tekoon ja tositteiden säilyttämiseen

- Kaikille niille kuolinpesille, joilla verottaja olettaa olevan verotettavaa tuloa tai varallisuutta, tulee keväisin esitetyt veroilmoitukset.
- Verovelvollisen tehtävänä on tarkistaa ilmoitus, täydentää sen puuttuvilta osiltaan ja palauttaa määräajassa verotoimistoon. Veroilmoitukseen ei liitetä tositteita, mutta kuolinpesä on velvollinen säilyttämään niitä 5 vuoden ajan. Tämä koskee niitä tositteita, joiden pohjalta on veroilmoitusta täydennetty tai muutettu. Verotoimiston valmiiksi täytetyt tiedot eivät vaadi tositteiden säilyttämistä
- Verovelvolliselle lähetetään verotuspäätös maksuunpannusta perintöverosta. verotuspäätös kannattaa säilyttää. Siitä ilmenevää verotusarvoa voi tarvita myöhemmin, kun ilmoittaa perityn omaisuuden myynnistä tulleen luovutusvoiton tai luovutusvapion määrää.
- Perintöverosta voi saada ennakkoratkaisun. Ennakkoratkaisua voi hakea perinnönjättäjän kuoleman jälkeen kuolinpesän osakas, erityistestamentin saaja ja leski. Hakemus on tehtävä kirjallisesti. Ennakkoratkaisun antaa perinnönjättäjän asuinpaikan verovirasto tai jos perinnönjättäjä ei asunut Suomessa niin Uudenmaan verovirasto. Ennakkoratkaisu on maksullinen (vuosina 2010-2012 maksu on 300 euroa).
- Ohjeita ja lisätietoja Verohallinnon palvelusivuilta, www.vero.fi.

4 PERUNKIRJOITUS

- Perunkirjoitus on toimitettava aina jokaisen Suomessa vakituisesti eläneen henkilön jälkeen.
- Perukirja on käytännössä luettelo vainajan varoista ja veloista vainajan kuolinhetkellä sekä luettelo kuolinpesän osakkaista.
- Perukirja toimii perintöverotuksen pohjana.
- Varattomastakin kuolinpesästä on laadittava perukirja.
- Perunkirjoituksen laiminlyönti voi aiheuttaa velkavastuun tai veronkorotuksen.

❖ Määräaikoja:

- Perunkirjoitus on toimitettava 3 kuukauden kuluessa kuolinpäivästä.
- Täydennysperukirja on tehtävä yhden kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun ennestään tuntemattomat varat tai velat tulivat pesän tietoon.
- Valmis perukirja/täydennysperukirja liitteineen on toimitettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta verotoimistoon perintöveron toimittamista varten

4.1 Pääsäännöt perunkirjoituksesta

- ❖ Pesän osakkaan, joka on vastuussa perunkirjoituksen toimittamisesta, on valittava kaksi uskottua miestä, jotka laativat perukirjan. Uskotuiksi miehiksi on syytä valita ulkopuoliset henkilöt. Näin menettelemällä ei kukaan voi myöhemmin vedota siihen, että perukirja on epäluotettava. Pesän ilmoittajan velvollisuus on huolehtia siitä, että hän toimittaa uskotuille miehille kaiken, mitä tietää vainajan varoista tai perhesuhteista.
- ❖ Perukirja liitteineen toimitetaan vainajan viimeisen kotipaikkakunnan verotoimistoon.
- ❖ Jos perittävä on ollut edunvalvonnan alaisena tai kyseessä on alaikäinen lapsi, tulee perukirja toimittaa myös maistraattiin.
- ❖ Perunkirjoitukseen liittyvät laiminlyönnit ja tahalliset virheet on eri tavoin sanktioitu. Siviilioikeudellisesti tärkein seuraamus on velkavastuu, toinen mahdollinen sanktio on veronkorotus. Veroa korotetaan, jos perukirja on annettu myöhässä tai olennaisesti puutteellisena. Samoin veroa korotetaan, jos ilmoitusvelvollinen tietoisesti tai törkeää huolimattomuuttaan on antanut asi tiedoiltaan olennaisesti virheellisen perukirjan tai veroilmoituksen.
- ❖ Jos perunkirjoitus on laiminlyöty, käräjäoikeuden tulee verotoimiston ilmoituksesta määrätä sopiva henkilö toimituttamaan perunkirjoitus. Jos käy niin, ettei perukirjaa tälläkään tavalla ole mahdollista saada aikaan tai jos sitä ei mitenkään voida panna verotuksen perustaksi, perintöverotus toimitetaan arvioverotuksena. Arvioverotus voidaan toimittaa 10 vuoden kuluessa perintöverovelvollisuuden alkamisesta.

4.2 Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus

- ❖ Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus on sillä pesän osakkaalla, jonka hoidossa jäämistöomaisuus on. Lain yleisten periaatteiden mukaan perunkirjoitusvelvolliselta edellytetään sopivuutta lain velvoittamaan tehtävään. Mikäli käy niin, että alaikäinen lapsi on pesän ainoa osakas, tulee pesän ilmoittajaksi hänen huoltajansa, vaikkei huoltaja olekaan varsinainen pesän osakas.

4.3 Täydennys- tai oikaisuperunkirjoitus

- ❖ Ilmenneet uudet varat tai velat ilmoitetaan täydennysperukirjassa samalla tavalla kuin varsinaisessa perukirjassa. Täydennysperukirjan toimituttaminen voi johtua esimerkiksi muuttuneesta takausvastuusta, arpajaisvoitosta, vakuutusyhtiön korvauksesta tai veronpalautuksesta / jäännösverosta.
- ❖ Jos pesässä ilmenee muita kuin varoja tai velkoja koskevia uusia tietoja, joilla on merkitystä perintöverotukseen, riittää ilmoitus verottajalle. Esimerkiksi löytyy testamentti tai joku pesän osakkaista onkin luopunut perinnöstään.
- ❖ Täydennystä ei tarvitse tehdä, jos perukirjassa on ollut kirjoitus- tai laskuvirhe, siinä tapauksessa riittää vapaamuotoinen ilmoitus verottajalle.

- ✦ Pesän ilmoittajan on merkittävä varsinaiseen perukirjaan valahtoinen vakuutus, että hänen perunkirjoitusta varten antamansa tiedot ovat oikeat ja ettei hän tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta. Jos pesän ilmoittaja jättää jotain tahallisesti ilmoittamatta voi hän joutua velkavastuuseen pesän veloista.

4.4 Pesän osakkaiden vastuu

- ✦ Kuolinpesän ilmoittaja vastaa omalla allekirjoituksellaan siitä, että hänen antamansa tiedot ovat oikeita.
- ✦ Pesän kaikilla osakkailla on muun muassa solidaarinen vastuu legaatin saajaan nähden. Jos pesän osakkaat aiheuttavat vahinkoa legaatin saajalle he voivat joutua korvaamaan vahingon.
- ✦ Pesän osakkaat ovat myös joissain tilanteissa vastuussa jälkisäädöksen täytäntöönpanosta. Näin ollen ei pesän osakkaana kannata luottaa siihen, että pesän ilmoittaja hoitaa kaiken ja on vastuussa kaikesta.
- ✦ Kaikki pesän osakkaat ovat vastuussa kolmanteen nähden.

Tallennettu J-asemalle, kansio asiakirjapohjat; perukirjamalli

5 KUOLINPESÄN VELAT

5.1 Varaton kuolinpesä vai ylivelkainen kuolinpesä

- ✦ Varaton kuolinpesä:
 - Pesässä olevat varat ja velat menevät jokseenkin tasan. Eli vainaja on elänyt niin sanotusti ”suu säkkiä myöten”, eikä velkaa ole enemmän kuin on varoja. Sen jälkeen kun kuolinpesästä on maksettu niin pesän velat kuin vainajan velat ei pesän osakkaille jää omaisuutta jaettavaksi. Vähäinen kotiirtaimisto on arvokas mahdollisesti vain eloonjääneelle puolisolle.
- ✦ Ylivelkainen kuolinpesä:
 - Velkoja on enemmän kuin varoja. Kuolinpesästä voidaan maksaa päältä hautajaiskulut ja pesänselvitysvelat täysimääräisinä.
 - Jos tilanne hautajaiskulujen ja perunkirjoituspalkkion jälkeen on sellainen, ettei pesään jää mitään, ei ole suositeltavaa myöskään hakea pesänselvittäjää. Usein on paras vaihtoehto antaa velkojan selvittää pesä. Velkoja voi hakea pesänselvittäjää tietyin edellytyksin, mutta tyhjästä on paha nyhjästä. Jos taas pesään jää varallisuutta ja velkojia on useita, niin pesänselvittäjän hakeminen on varmastikin viisain vaihtoehto, helpottaa huomattavasti pesän osakkaita jotka eivät kuitenkaan ole mitään saamassa perintönä.
 - Muistettavaa on, että jos ei kuolinpesässä ole varoja pesänselvittäjän palkkioon, niin maksu jää pesänselvittäjän hakijan maksettavaksi.

5.2 Vainajan velat, pesänselvitysvelka ja muu pesän velka

- ✦ Tärkeä merkitys, mihin ryhmään velat kuuluvat. Velkojen luonne ratkaisee muun muassa sen, missä järjestyksessä velat maksetaan ja keneltä velkojat voivat saada suorituksensa. Tämä on erityisen tärkeää ylivelkaisessa kuolinpesässä, johon jää varallisuutta vielä pesänselvityskulujen jälkeenkin.

- ❖ Pesänselvitysvelkoja ovat kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä aiheutuneet tarpeelliset kustannukset.
- ❖ Vainajan velkaa on sellainen velka, jonka maksamiseen vainaja itse oli sitoutunut. Vainajan velkoihin kuuluvat myös esimerkiksi takausvelat, vaikka maksuvelvollisuus syntyisi vasta kuoleman jälkeen. Tämä on selvää ainakin silloin, kun päävelka on syntynyt ennen kuolemaa. Ratkaiseva tekijä on, milloin velan oikeusperuste on syntynyt. Kun oikeusperuste on syntynyt perittävän eläessä, on velka vainajan velkaa. Mikäli velan oikeusperuste on syntynyt kuolemaan jälkeen, on kyseessä pesän velka, joko pesänselvitysvelka tai muu velka.
- ❖ Kuolinpesän velkaa on sellainen velka, joka on aiheutunut hautajaisista ja muista kuolemanjälkeisistä jäämistötoimista aiheutunut velka.
- ❖ Lähtökohtana on, että velat katetaan jäämistön varoista.
- ❖ Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut, että tietyin edellytyksin ylivelkaista kuolinpesää ei olisi yleensä tarpeen luovuttaa konkurssiin. Pesänselvittäjällä on kuitenkin oikeus hakea kuolinpesää konkurssiin. Tämä vaihtoehto voi olla järkevä esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa perittävä on eläessään harjoittanut liiketoimintaa tai kuolinpesä on poikkeuksellisen laaja. Konkurssi on velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksumiin.

5.3 Perintäkelpottomat vainajan velat

- ❖ Kaikki vainajan velat eivät ole välttämättä aina perintäkelpoisia. Ulosottolain mukaan saatavan täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa tietyn määräajan kuluttua.
- ❖ Ulosottooperuste säilyy 15 vuoden ajan, määräaika on 20 vuotta jos velkoja on yksityinen ihminen tai rikoksen johdosta vahinkoa kärsinyt asiassa, jossa on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua.
- ❖ Jos velkaa koskeva lopullinen tuomio on annettu ennen 1.3.1993, velka on vanhentunut lopullisesti 1.3.2008 tai vanhentuu 1.3.2013 saakka, jos velkoja on yksityinen ihminen tai rikoksen johdosta kärsinyt asiassa, jossa on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua.
- ❖ Määräaika ei ole täysin ehdoton, vaan sitä voidaan jatkaa käräjäoikeuden päätöksellä kymmenellä vuodella. Edellytyksenä, että velallinen on esimerkiksi alkuperäisen määräajan kuluessa siirtänyt huomattavan varallisuuden ulkomaille tai muutoin tuntuvasti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia.
- ❖ Ulosottokaaren mukaan täytäntöönpanoperusteen määräaikaisuuden päättyminen tarkoittaa saatavan lopullista vanhentumista. Saatavan lopullisesta vanhentumisesta ja velan vanhentumisesta annettua lakia ei saa sotkea keskenään.
- ❖ Täytäntöönpanon määräaikaisuus asettaa ehdottoman rajan sille, kuinka kauan aikaa velkaa voidaan periä ulosotossa ja milloin saatava lopullisesti vanhentuu.

5.4 Kohtuulliset hautajaiskulut ja muut pesänselvitysvelat

- ❖ Ylivelkaisenkin kuolinpesän osakkailla on oikeus maksaa pesän varoista kohtuulliset hautajaiskulut sekä pesänselvitysvelat.
- ❖ Kohtuullisista hautajaiskuluista ei ole annettu euromääräistä rajaa.
 - hautauskuluihin voidaan laskea myös hautakiven hankkimisesta aiheutuneet kustannukset
 - haudan pysyväishoitoa tai siihen tehtyä varausta varten maksettu kertaussumma ei ole kuitenkaan vähennyskelpoinen. Poikkeuksena tähän on jos meno perus-

tuu testamentin määräykseen, eli silloin kun perittävä on antanut testamentissaan erityismääräyksiä haudan hoitamiseen

- asiakirjakulut ovat myös vähennyskelpoisia.
- Perinnönjaosta aiheutuvia kustannuksia ei voida vähentää varauksena pesän varoista.
- Kohtuullinen perunkirjoituspalkkio ja perunkirjoituksesta aiheutuneet toimenpiteet kuuluvat pesänselvitysvelkoihin
- Milloin kuolinpesään haetaan pesänselvittäjää, kuuluvat nämä hakemisesta aiheutuneet kulut pesänselvitysvelkoihin, jotka voidaan vähentää pesän varoista. Ylivelkai- sessakin kuolinpesässä pesänselvitysvelat voidaan maksaa täysimääräisinä.
- Pesänselvitysvelkaa voi olla myös tarpeelliset kustannukset, jotka ovat aiheutuneet pesän kiinteän omaisuuden hoitamisesta.

5.5 Muut velat

- Sellaiset velat, joihin perittävä on eläessään sitoutunut ja jotka ovat olleet maksamatta perittävän kuollessa.
- Velkojen merkintä perukirjaan täytyy perustua tositteisiin, ja velat yksilöidään esimerkiksi laskun numerolla tai lainan numerolla.
- Laskuja ja muita velkoja ei tarvitse liittää perukirjan liitteisiin, mutta kuolinpesän on ne säilytettävä, ainakin kuluva vuosi + 5 vuotta.
- Velasta merkitään perukirjaan ainoastaan se osa, josta perittävä on ollut vastuussa.
- Jos velka on perittävän kuollessa vanhentunut, sitä ei ole pakko merkitä perukirjaan perittävänä velkana.
- Perukirjan ilmoitusosaan on syytä kirjata mahdolliset takaukset ja taloudelliset velvoitteet sekä vanhentuneet ulosottovelat.
- Perittävän nimissä olevan opintolainan osalta perukirjaan on verottajan ohjeiden mukaan merkittävä arvoksi 0 euroa. Kuolinpesällä ei ole takaisinmaksuvelvollisuutta valtion takaamasta opintolainasta
- Varattoman tai ylivelkaisen kuolinpesän perukirjasta on aiheellista lähettää kopio kaikille velkojille. Saamansa tiedon perusteella velkojat voivat harkita, ryhtyvätkö he toimenpiteisiin turvatakseen jako-osuutensa pesään kuuluvasta omaisuudesta vai tyytyvätkö he kirjaamaan saatavansa luottotappioksi.

5.6 Rauhoitusaika

- Kuolinpesän osakkailla on käytettävissään nk. rauhoitusaika, jona aikana he voivat tutustua pesän tilaan.
- Rauhoitusaika varmistaa myös velkojien oikeuksia; yksi velkoja ei voi heti pesänselvityksen alkaessa tyhjentää koko pesää.
- Rauhoitusaikana osakkaat voivat myös rauhassa pohtia, onko tarpeen luovuttaa pesä pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin.
- Rauhoitusaika on kuukausi perunkirjoituksen toimittamisesta, tai jos pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, kunnes pesänselvittäjä on tehnyt sopimuksen velkojien kanssa tai päätöksen velkojen maksamisesta.
- Velkojat, panttivelkojaa lukuun ottamatta, eivät voi rauhoitusaikana hakea täytännönpanoa periäkseen saataviaan pesän omaisuudesta.

- ✦ Osakkaat puolestaan eivät pääsäännöisesti saa maksaa vainajan velkoja pesän varoista. Maksu ei ole pätemätön, mutta siitä voi aiheutua osakkaalle vahingonkorvausvastuu sellaista velkojaa kohtaan, joka jää maksun vuoksi ilman suoritusta

5.7 Perittävän takausvastuut

- ✦ Vainajan antama takaus hyväksytään pesän velkoihin vain, jos maksuvelvollisuus on syntynyt. Muutoin takausvastuu kirjataan perukirjassa ilmoitusosaan.
- ✦ Takaaja on vastuussa velan maksamisesta vasta siinä vaiheessa, kun velallinen ei sitä itse hoida. Mikäli takausvastuun maksuvelvollisuus selviää vasta perunkirjoituksen jälkeen, on pidettävä täydennysperunkirjoitus, jossa todetaan uusi velka pesän varoista vähennettäväksi.

5.8 Perittävä velkajärjestelyssä

- ✦ Vahvistettu maksuohjelma ei raukea, jos velallinen kuolee.
- ✦ Velallisen kuollessa velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ehdot määräytyvät maksuohjelman mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että velat on otettava huomioon pesänselvityksessä sen suuruisina kuin niitä on maksuohjelman mukaan maksamatta.
- ✦ Ei ole merkitystä, onko velallinen kuollut maksuohjelman aikana vai sen jälkeen. Maksamatta jääneet velat merkitään myös perukirjaan.
- ✦ Mahdollisten lisäsuoritusten perusteet ja määrät velkojille tulee selvittää kuolinpesän selvityksen yhteydessä.
- ✦ Jos velallisella on kuollessaan ollut omistusasunto, siirtyy vastuu maksuohjelman noudattamisesta pesän osakkaille, mikäli he haluavat säilyttää asunnon.

5.9 Omaisuuden realisointi

- ✦ Jakamattoman kuolinpesän omaisuuden myyntiin tarvitaan kaikkien kuolinpesän osakkaiden suostumus.
- ✦ Lesken suostumus tarvitaan silloin, kun ositusta ei ole toimitettu.
- ✦ Ylivelkaisen kuolinpesän hoitamisessa ei riitä pelkästään osakkaiden suostumus omaisuuden myyntiin. Myyntiä säätelevät rauhoitusajan säännökset sekä ulosottokaaren vastaavanlainen säännös. Jos kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta on ulosmitattu vainajan velkojen maksamiseksi, ei sitä saa myydä ennen kuin rauhoitusaika on päättynyt.
- ✦ Myynnin kieltävä säännös ei ole aivan ehdoton. Rauhoitusaikana saadaan omaisuutta myydä, jos hakijavelkojalla on panttioikeus ulosmitattuun omaisuuteen. Omaisuus voidaan myydä myös kuolinpesän hallinnon suostumuksella. Omaisuus voidaan myydä myös, jos sen laatu oikeuttaa myymiseen. Jos on olemassa uhka, että omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokulut ovat liian korkeat, myyminen saattaa olla välttämätöntä.
- ✦ Rauhoitusaikana myydystä omaisuudesta saatavat tulot on pidettävä jakamattomina, eli niitä ei saa tilittää velkojille. Poikkeuksena velkoja, jolla on panttioikeus ulosmitattuun omaisuuteen. Tilitys voidaan tehdä rauhoitusajan päätyttyä tai myös ennen sitä kuolinpesän hallinnon suostumuksella.

5.10 Lakiosaa vaativan osakkaan suhde kuolinpesän velkojiin

- Lakiosasuojan piiriin kuuluvat kaikki ensimmäiseen parenteeliin kuuluvat perilliset.
- Lakiosa on puolet lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan tulevan perintöosan arvosta.
- Perilliset jäävät ilman lakiosaansa varattomassa tai ylivelkaisessa kuolinpesässä, lakiosat kun lasketaan pesän reaali jäämistöstä. Käytännössä, jos kuolinpesä on ylivelkainen, ei lakiosasuojan piiriin kuuluville jää mitään vaadittavaa.
- Perittävältä jääneen reaalisen jäämistön määrittäminen on helppoa silloin, kun perittävä kuolee naimattomana, tai perittävän avioliitto on purkautunut ennen kuolemaa ja ositus on ehditty toimittaa.
- Jäämistöoikeudessa ja aviovarallisuus oikeudessa on määritelty, mikä omaisuus kuuluu osituksen ja mikä perinnönjaon piiriin. Lakiosia laskettaessa on otettava huomioon niin lesken oikeudet kuin velkojien oikeudet.
- Osakas ei saa tyhjentää tai piilottaa omaisuutta pois velkojien ulottumattomiin, teko on rangaistava.
- Lähtökohtaisesti pesän osakkaalla ei ole lainkaan henkilökohtaista velkavastuuta perittävästä veloista. Mutta osakas voi joutua velkavastuuseen, jos he eivät toimi perintökaaren edellyttämällä tavalla.

5.11 Lesken oikeudet suhteessa kuolinpesän velkojiin

- Eloonjääneellä puolisoilla on oikeus hallita omaisuutta jakamattomana, jollei rintaperillinen esitä jakovaadetta tai testamentista muuta johdu.
- Tämä säännös ei kuitenkaan estä pesän ulosmittaamista lesken velkojien toimesta.
- Lesken oikeus voi kohdistua vain jäämistön säästöön.
- Jos perittävä kuolinpesä on ylivelkainen, lesken hallintaoikeudella ei ole kohdetta. Toisaalta laki ei aseta mitään rajoituksia sille, miten suuri tai pieni jäämistön tulee olla voidakseen olla jakamattomuussuojan alainen.

5.12 Ennakkoperintö tai lahja ylivelkaisesta kuolinpesästä

- Ennakkoperintö on lahja, joka on otettava huomioon laskennallisena lisäyksenä määritettäessä perittävä kuoleman jälkeen perillisen arvomääräistä perintöosaa.
- Laskennallisen lisäyksen tekeminen ei ole sidottu mihinkään ajankohtaan, hyvinkin vanha lahja voidaan ottaa huomioon. Laissa ei ole säännelty määräaikaakaan mutta yli 10 vuotta sitten annettu lahja on jo aika vanha.
- Vain arvokas lahja on ennakkoperintöä, ei mikä tahansa lahja.
- Ennakkoperinnön lisääminen jäämistöön tarkoittaa sen arvon laskennallista huomioon ottamista määritettäessä jäämistön pääoma-arvoa.
- Saatua ennakkoperintöä ei yleensä palauteta konkreettisesti perinnönjakoon.
- Ennakkoperintöä voi olla vain perillisiin kuuluvalle henkilölle annettu lahja.
- Ennakkoperintöä ei lasketa automaattisesti pesän arvoon, vaan siinä pesän osakkaiden täytyy olla aktiivisia.
- Myös velkojalla on joissain tapauksissa mahdollista vaatia ennakkoperinnön laskennallista lisäystä jäämistöön.

5.13 Ylivelkainen pesän osakas

- Ylivelkaisen pesän osakkaan osuus kuolinpesästä voidaan ulosmitata. Joissain tapauksissa tämä tarkoittaa sitä, että kuolinpesää ei voida jättää jakamattomaksi, vaikka osakkaat niin haluaisivatkin.
- Pesän osuuden ulosmittaus edellyttää, että velallinen on pesän osakas tai erityisjälkisaadoksen saaja. Jos legaatin saaja ei ole pesän osakas, pesäosuutta ei voida ulosmitata.
- Velallinen pesän osakas menettää oikeutensa määrätä pesäosuudestaan sen jälkeen kun päätös ulosmittauksesta on tehty.
- Hän säilyttää kuitenkin asemansa kuolinpesän osakkaana ulosmittauksesta huolimatta ja voi osallistua pesän osakashallintoon.
- Jos velallinen on pesän ainoa osakas, ulosmitataan hänen oikeutensa kuolinpesään.
- Koskee myös niitä kuolinpesiä, jotka on jätetty jakamattomaksi ja pesän osakas velkaantuu myöhemmin.
- Ulosmittauspäätöksen tehtyään ulosottomies antaa kuolinpesälle kirjallisen maksukiellon. Siinä kuolinpesän osakkaita ja hallintoa kielletään luovuttamasta velalliselle perinnönjaossa tulevaa omaisuutta. Velalliselle kuuluvan omaisuuden saa luovuttaa ainoastaan ulosottomiehelle.
- Maksukiello kohdistuu niihin tahoihin, joilla on oikeus luovuttaa tai ottaa haltuunsa jaettu omaisuus. Maksukiellon antamisen jälkeen tulee lisäksi voimaan määräämiskielto. Määräämiskielto koskee osakkaiden oikeutta määrätä pesään kuuluvasta omaisuudesta. Osakas saa, velallista lukuun ottamatta, määrätä omasta osuudestaan. Määräämiskielto ei estä pesän selvitystä joko osakkaiden tai pesänselvittäjän toimin. Muut kuin pesänselvitystoimet ovat sallittuja vain ulosottomiehen luvalla.
- Ylivelkaisessa kuolinpesässä näillä toimilla suojataan kuolinpesän ja perittävän velkojia. Jos kuolinpesän varat eivät riitä minkäänlaiseen velkojen maksuun, eivät myöskään velallisen osakkaan velkojat saa mitään. Kuolinpesän velkojat saavat oman osansa jos jää jaettavaa, mutta ylivelkaisen osakkaan velkojat eivät saa saataviaan.

5.14 Perinnöstä luopuminen

- Velkaantunut kuolinpesän osakas voi luopua perinnöstään.
- Luopuminen perinnöstä on eri asia kuin perinnön luovuttaminen. Perinnöstä luopuminen tarkoittaa osakkaan vetäytymistä perinnöstä, jolloin perintö menee sijaan tuleville perillisille. Perinnön luovuttaminen tarkoittaa puolestaan velallisen määräämistointa, kuten lahjoittamista.
- Kuolinpesä osuuden luovuttaminen vastikkeetta saattaa johtaa luovutuksen peräytymiseen takaisinsaantilain nojalla. Perinnön luovuttaminen tai siitä luopuminen on tehtävä ennen kuin pesäosuus tulee ulosmitatuksi ulosottomiehen toimesta.
- Oikeus perinnöstä luopumiseen menee ulosmittauksesta huolimatta, jos velallinen on ottanut perinnön vastaan.
- Perunkirjoitukseen osallistuminen ei ole vielä pesään ryhtymistä.
- Perittävän kuoleman jälkeen velallinen osakas voi luopua perinnöstään kahdella tavalla. Hän voi tehdä kirjallisen luopumisilmoituksen kuolinpesälle tai toinen tapa on jättää luopumisilmoitus kotipaikkakuntansa maistraattiin talletettavaksi. Tästä talletuksesta on kuitenkin ilmoitettava muille osakkaille ja pesän hallinnolle. Ilmoituksen laiminlyönti ei kuitenkaan tee sitä tehottomaksi.

- ✦ Lakiosastaan velallinen ei voi luopua, mutta koska velkojilla tai ulosottomiehellä ei ole oikeutta vaatia lakiosaa hänen puolestaan, jää ulosmittaus tuloksettomaksi.

5.15 Palautusvastuu

- ✦ Perinnönjakoa tai ositusta ei saa suorittaa ennen kuin pesän ja vainajan velat on joko maksettu tai niistä on asetettu maksun turvaava vakuus tai muu vakuus.
- ✦ Jos osituksen tai perinnönjaon jälkeen ilmenee, että osa jaetusta omaisuudesta olisi tullut käyttää vainajan tai pesän velkojen hoitoon, voi tuomioistuin määrätä pesänselvittäjän kanteesta osituksen ja pesänjaon perääntymään. Samalla voidaan velvoittaa osakkaat palauttamaan kaiken jaossa tai osituksessa saamansa omaisuuden tai sen arvon. Aina ei tarvitse palauttaa koko omaisuutta, jos velkoja on vähemmän, voi tuomioistuin määrätä pesän osakkaat palauttamaan yhteisvastuullisesti pesään tietyn rahasumman.
- ✦ Osakkaan vastuuta on kuitenkin rajoitettu sen verran, ettei hän joudu korvaamaan suurempaa summaa kuin mitä on osituksessa saanut.

5.16 Pesän osakkaan velkavastuun syntyminen

- ✦ Kuolinpesän osakas ei peri vainajan velkoja.
- ✦ Osakas, joka on perukirjan toimituttamisvelvollinen eikä hoida velvollisuuksiaan, voi joutua henkilökohtaisesti vastuuseen vainajan velasta.
- ✦ Perunkirjotusvelvollisuuteen liittyy ankara sanktio, velvollisuuteen kuuluu myös täydennysperunkirjoituksen toimituttaminen. Näinkin ankara velkavastuu on säädetty perittävän ja pesän velkojien turvaksi. Ilman perukirjaa, eli luetteloa varoista ja veloista, ei velkoja voi tietää, oliko velallisella omaisuutta vai ei.
- ✦ Perunkirjoituksen laiminlyönnistä vastaavat ne pesän osakkaat, jotka ovat osallistuneet jäämistön tosiasialliseen hoitamiseen.
- ✦ Perunkirjoitusvelvollisuutta tehostavat myös verottajan vaatimukset, ilmoitusvelvollisuuden täydellinen laiminlyönti voi johtaa arvioverotukseen ja veronkorotukseen.
- ✦ Jos verottaja pystyy esittämään aukottoman näytön pesän ilmoittajan vilpillisyydestä, voi vero nousta jopa kaksikertaiseksi.
- ✦ Kuolinpesän velkoja voi vaatia pesän ilmoittajan valalle, jos on syytä epäillä, ettei ilmoittaja ole toiminut rehellisesti.

6 PESÄN VIRALLISSELVITYS

- ✦ Pesänselvittäjän hallintoa nimitetään kuolinpesän virallisselvitykseksi.
- ✦ Pesänselvittäjä voidaan määrätä vain kuolinpesään ja pesänselvittäjän tehtävänsä määrää tuomioistuin.
- ✦ Yleinen käytäntö on se, että samaa henkilöä haetaan sekä pesänselvittäjäksi että pesänjakajaksi.
- ✦ Kun jäämistö on siirtynyt pesänselvittäjän hallintoon, ovat pesän osakkaiden mahdollisuudet puuttua selvitysprosessin kulkuun hyvinkin rajalliset.
- ✦ Pesänselvittäjällä on oikeus selvittää pesä loppuun saakka siinäkin tapauksessa, että pesä on ylivelkainen.

6.1 Pesäselvittäjän hakeminen ja määrääminen

- haetaan kirjallisesti tuomioistuimelta
- hakemuksessa tulee käydä ilmi tuomioistuimen nimi, hakijan vaatimus, kuolinpesän osakkaat sekä suositeltavaa on myös ilmoittaa jos jonkun osakkaan osuus pesästä on ulosmitattu. Viimeksi mainittu on pakollinen, jos ulosmittaus on tapahtunut ennen 1.1.2007 mutta myöhemminkään tapahtuneen ulosmittauksen mainitsemisesta ei koidu haittaa.
- hakemuksesta on myös käytävä ilmi mahdollisten legaatinosaajien henkilötiedot, tiedot perintöosuuden luovutuksensaajasta ja testamentin toimeenpanijasta.
- hakemuksen tulee olla tarkka ja mm. osakkaiden osalta on oltava osoitteet, sähköisessä hakemuksessa myös sähköpostiosoitteet jos hakija ne tietää, asuinpaikka, ammatti sekä hakijan omat yhteystiedot mahdollisimman kattavasti.
- liitettävä tarpeelliset asiakirjat, näitä ovat mm. täydelliset sukuselvitykset perittävästä ja aiemmin kuolleista pesän osakkaista ja jäämistöön liittyvät perukirjajäljennökset.
- hakemuksen yhteydessä nimitetään usein myös pesäselvittäjäehdokka jos sellainen on tiedossa ja hän on suostunut tehtävään.
- Jos hakemuksen tekijä on testamentin toimeenpanija tai pesän osakas, ei hakemusta tarvitse erityisesti perustella.
- Velkoja tai ulosottomies hakija joutuu tekemään lisäselvityksen hakemuksen liitteeksi.
- Muu hakija, esim. erityisjälkisäädöksen saaja, joutuu antamaan tuomioistuimelle selvityksen siitä, että pesäselvitysmääräyksen antaminen on tarpeen, jotta hänen oikeutensa toteutuu.
- Jos pesässä ei ole jaettavaksi asti varoja, vain pelkkää velkaa, niin silloin pesäselvittäjän hakeminen on turhaa työtä. Velkojia voidaan informoida pesän tilasta lähettämällä heille jäljennös perukirjasta.
- Jos perilliset ovat samaa mieltä perinnönjaosta, puhutaan sopimusjaosta.
- Jos taas pesänjakaja toimittaa jaon on kyseessä toimitusjako.
- Myös ulosottomies tai muu velkoja voi hakea pesäselvittäjää.

6.2 Pesäselvittäjästä

- Henkilö, jolla on asiantuntemusta ja kokemusta.
- Hänen tulee olla puolueeton.
- Pienillä paikkakunnilla myös paikallistuntemus voidaan katsoa perusteluna.
- Jos kuolinpesä on hyvin laaja tai sen selvittäminen edellyttää erityisvaatimuksia, voidaan pesälle määrätä useampi kuin yksi pesäselvittäjä. He voivat hallinnoida koko pesää tai tuomioistuin voi jakaa pesän hallinnon pesäselvittäjien kesken.
- Pesäselvittäjän tarkoitus on saattaa pesä jakokuntoon.
- Tuomioistuimen määrätessä pesäselvittäjän on selvittäjälle annettava määräyskirja.
- Pesäselvittäjän toimivalta koskee vain tiettyä, määrättyä kuolinpesää.
- Pesäselvittäjän määräyksen jälkeen kuolinpesän osakkaat menettävät oikeutensa toimia kuolinpesän nimissä suhteessa kolmansiin.

- Pesäselvittäjä ei ole kenenkään osakkaan tai hakemuksen tehneen asiamies, vaan hänen tehtävänsä on huolehtia kaikkien niiden oikeudenomistajien eduista, joiden oikeus on riippuvainen pesäselvityksestä.
- Selvittäjän on hoidettava tehtävänsä viivytyksettä ja tehokkaasti. Erityisen tärkeää on pesäselvityksen joutuisa käynnistyminen.
- Pesäselvittäjän velvollisuus on huolehtia pesän kirjanpidosta, muutoin pesäselvittäjällä ei ole lain määräämiä velvollisuuksia dokumentoida tekemisiään. Suosituksia kyllä löytyy.
- Asiakasvarat täytyy pitää erillään pesäselvittäjän muusta varallisuudesta. Kuolinpesän varoille on oltava oma pankkitili, jossa ne voivat kasvaa korkoa. Pesäselvittäjä ei ole oikeutettu eikä velvollinen sijoittamaan kuolinpesän omaisuutta tavalla, joka tuottaisi enemmän kuin talletustili.
- Pesäselvittäjä ei saa myöskään ostaa obligaatiota, pörssiosakkeita tai sijoituskiinteistöjä kuolinpesän varoilla.
- Pesäselvittäjä on velvollinen selvittämään vainajan velat sekä tuntemattomat velkojat. Jos hän laiminlyö tämän velvollisuuden, on hän korvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta.
- Pesäselvittäjä voi maksaa kuolinpesästä kohtuulliset pesäselvitysvelat ennen muita velkoja.
- Vainajan velkoja pesäselvittäjä voi maksaa vain, jos on pätevä syy epäillä, ettei velkojen maksusta koidu haittaa muille velkojille, velkojen maksusta on tehty kaikkia osapuolia tyydyttävä sopimus tai jos erääntyneen velan vakuutena on kuolinpesään kuuluva reaalivakuus ja se voidaan velan maksulla vapauttaa.
- Vainajan velkojat ovat toisiinsa nähden samassa asemassa riippumatta velan suuruudesta.
- Pesäselvityksestä aiheutuneet kulut ovat kuolinpesän velkaa. Nämä kulut voidaan maksaa sen vuoksi aina jäämistövaroista. Jokaisesta tilitapahtumasta on liitettävä kuitti lopputiliin, jonka kirjanpidosta pesäselvittäjä on vastuullinen.
- Pesäselvittäjällä on oikeus saada kohtuullinen palkkio. Palkkion määräytymisperusteina käytetään kolmea asiaa: pesän laatu, pesän laajuus ja tehtävän suorittamiseen käytetty työ. Palkkio maksetaan ensisijaisesti pesän varoista.
- Jos käy niin, että pesän varat eivät riitä palkkion maksamiseen, siitä joutuu pesäselvittäjään nähden hyvitysvastuuseen se, jonka hakemuksesta pesäselvittäjä on määrätty. Mikäli hakijoita on useita, he vastaavat yhteisvastuullisesti.

7 YHTEYSTIETOJA

PERINTÄTOIMISTOT:

Aktiv Kapital Finland Oy
PL 34
00501 Helsinki
faksi 0207 490 501
perinta@aktivkapital.fi
www.aktivkapital.fi

Alektum Perintä Oy
PL 15
00101 Helsinki
faksi 09 2313 4841
info@alektum.fi
www.alektum.com

Gothia Oy Perintä
PL 722
20101 TURKU
faksi 02-279 2001
info.fi@gothiagroup.com
www.gothiagroup.com

Intrum Justitia Oy
PL 47
00811 Helsinki
faksi 09 - 2291 1911
info.finland@intrum.com
www.intrum.fi

KTC Finland Oy
PL 14
00641 Helsinki
info@ktcfinland.fi
www.ktcfinland.fi

Lindorff Oy
PL 20
20101 Turku
puh. 02-2700 399
faksi 02-2700 350
palvelu@lindorff.fi
www.lindorff.fi

OK Perintä Oy
Televisiokatu 3
00240 Helsinki
puh. 030 603 5600
faksi 030 603 5639
contactcenter@okperinta.fi
www.okperinta.fi

Onecapital Oy
Ruukinkatu 2
20540 Turku
asiakaspalvelu@onecapital.fi
www.onecapital.fi

PayEx Oy
Teollisuuskatu 21
00510 Helsinki
asiakaspalvelu@payex.com
www.payex.fi

Sergel Oy
PL 16
00510 Helsinki
faksi 020 40 42 887
info@sergel.com
www.sergel.fi

Svea Perintä Oy
Atomitie 2 C
00370 Helsinki
faksi 09 4242 3097
perinta@svea.fi
www.svea.fi

MUITA:

Helsingin Energia
faksi 09 617 2850
sperinta@helen.fi
www.helen.fi

Helsingin kaupunki
taloushallintopalvelu
PL 232
00099 Helsingin kaupunki
talpa@hel.fi
www.hel.fi

Helsingin kaupunki
perintä, 4.krs
PL 235
00099 Helsingin kaupunki

Helsingin ulosottovirasto
PL 190
Mäkelänkatu 2 A
00511 Helsinki
puh. 01036 22 600
faksi 01036 22 611

HUS
PL 100
00029 HUS

KELA
Helsingin perintäyksikkö
PL 82
00601 Helsinki
puh. 020 635 3500
faksi 020 635 3330
perinta.hki@kela.fi
www.kela.fi

Verohallinto
Uudenmaan perintäyksikkö
PL 3
00052 VERO
faksi 09 7311 2366

Viestintävirasto / TV-maksut
PL 800
00181 Helsinki

JOITAIN PANKKEJA:

Nordea Rahoitus Suomi Oyj
Nihtisillantie 3 G
00020 Nordea
faksi 09 165 89140

Osuuspankit
lainat/velat -> lähin konttori
www.op.fi

S-Pankki OY
PL 77
00088 S-Ryhmä
www.s-pankki.fi
- asiakasomistajuus
www.s-kanava.fi
- Luotonvalvonta ja laskutus
S-Pankki Luotonvalvonta
puh. 010 76 58808

Sampo Pankki
lainat / velat -> lähin konttori
www.sampopankki.fi

Selvitykset perunkirjoitusta varten:

- Alkuperäiset virkatodistukset yhtenä kappaleena
 - vainajasta katkeamaton virkatodistusketju, sukuselvitys on hankittava jokaisesta rekisteristä, missä vainaja 15 vuotta täytettyään oli ollut kirjoilla.
 - katkeamaton virkatodistusketju myös kuolleista pesän osakkaista
 - sukuselvitykset ja muut virkatodistukset hankitaan seuraavista paikoista:
 - seurakunnat, www.evl.fi
 - maistraatit, www.maistraatti.fi
 - ortodoksinen seurakunta, www.ort.fi
 - Ruotsista, www.skatteverket.se (Ruotsin verohallinto)
 - Norjasta, www.skatteetaten.no (Norjan verohallinto)
 - muiden maiden väestörekisterijärjestelmästä saa lisätietoja esimerkiksi maiden suurlähetystöiltä.
- Osakkaiden osoitteet
- Ensiksi kuolleen aviopuolison perunkirjajäljennös ja selvitys osituksesta
- Testamentti
- Avioehtosopimus
- Pankin saldotodistus kaikista, sekä vainajan että lesken nimissä olevista, talletuksista kuolinpäivän mukaisine pääomamäärineen ja samalle päivälle erikseen laskettuine korkoineen.
- Pankin todistus vainajan ja lesken pankkiveloista, pääomamäärät ja kertyneet korot samoin kuin talletusten osalta.
- Selvitys muista veloista korkoineen.
- Asunto-osakeyhtiön nimi ja osakekirjojen numerot, huoneiston osoite ja pinta-ala. Osakkeiden verotusarvo ja osakkeiden osuus yhtiön veloista.
- Kiinteistön lainhuutopöytäkirjan ote ja verotusarvo ja käypä arvo, mikäli nämä ovat tiedossa
- Muu omaisuus:

- Luettelo irtaimistosta
(tavanomainen koti-irtaimisto, arvo alle 4000 euroa, ei tarvitse luetteloita)

- Kuolinpäivänä maksamatta olleet laskut
- Kuitit ja laskut hautauskuluista ja vastaavista pesän menoista
- Hautakiven / kaiverruksen kustannusarvio.
- Selvitys Kansaneläkelaitokselta tai muualta saadusta hautausavustuksesta
- Selvitys henkivakuutuksista

Muuta:

AVIOEHTO

Me allekirjoittaneet *aviopuolisot / kihlakumppanit* sovimme siitä, että kummallakaan ei ole avio-oikeutta mihinkään toisen omaisuuteen.

paikkakunta ja päivämäärä

henkilön nimi
henkilötunnus
ammatti ja paikkakunta

henkilön nimi
henkilötunnus
ammatti ja paikkakunta

Todistavat

oikeusavustajan nimi
julkinen oikeusavustaja
kotipaikka

oikeusapusihteerin nimi
oikeusapusihteerin
kotipaikka

AVIOEHTO

Me allekirjoittaneet *aviopuolisot / kihlakumppanit* sovimme siitä, että *puolison nimi* ei ole avio-oikeutta mihinkään *toisen puolison nimi* omaisuuteen.

paikkakunta ja päivämäärä

henkilön nimi
henkilötunnus
ammatti ja paikkakunta

henkilön nimi
henkilötunnus
ammatti ja paikkakunta

Todistavat

oikeusavustajan nimi
julkinen oikeusavustaja
kotipaikka

oikeusapusihteerin nimi
oikeusapusihteerin
kotipaikka

AVIOEHTO

Me allekirjoittaneet *aviopuolisot / kihlakumppanit* sovimme siitä, että *puolison nimi* ei saa avio-oikeutta *toisen puolison nimi* omistamiin omaisuus, niiden tuotto, jne.

paikkakunta ja päivämäärä

henkilön nimi
henkilötunnus
ammatti ja paikkakunta

henkilön nimi
henkilötunnus
ammatti ja paikkakunta

Todistavat

oikeusavustajan nimi
julkinen oikeusavustaja
kotipaikka

oikeusapusihteerin nimi
oikeusapusihteerin
kotipaikka

TESTAMENTTI

Minä *nimi ja henkilötunnus* ilmoitan täten viimeisen tahtoni ja testamenttini olevan, että omaisuuteni on kuoltuani jaettava niin, että rintaperilliseni saavat vain lakiosansa ja kaikki muu omaisuuteni on menevä *teksti...*

paikkakunta ja päivämäärä

henkilön nimi
ammatti ja paikkakunta

Varta vasten kutsuttuina ja yhtäaikaan läsnä olevina todistamme täten, että *henkilön nimi*, jonka henkilöllisyyden olemme todenneet, on tänään täysin oikeustoimikelpoisena ja vapaasta tahdostaan ilmoittanut edellä olevan sisältävän hänen viimeisen tahtonsa ja testamenttinsa sekä että hän on sen omakätisesti allekirjoittanut.

paikkakunta ja päivämäärä

Todistavat

oikeusavustajan nimi
julkinen oikeusavustaja
kotipaikka

oikeusapusihteerin nimi
oikeusapusihteerin
kotipaikka

vastaanottajan nimi

TESTAMENTIN TIEDOKSISAANTI-ILMOITUS

Olen tänään saanut tiedon *päivämäärä* kuolleen *testamentin jättäjän nimi ja henkilötunnus* allekirjoittamasta testamentista.

Olen vastaanottanut testamentista oikeaksi todistetun valojäljennöksen.

Hyväksyn testamentin ja sitoudun olemaan sitä moittimatta.

Paikkakunta, _____ kuun _____ päivänä 201_

*tiedoksisaajan allekirjoitus
henkilötunnus ja paikkakunta*

Todistavat

PERUKIRJA

- Perittävä *Vainaja*
syntynyt, paikkakunta
kuollut, paikkakunta
- Avioliitto *Vainaja oli vihitty ensimmäiseen avioliittoonsa päivämäärä.*
Puoliso nimi.
Avioliitto oli päättynyt avioeroon / puolison kuolemaan päivämäärä.
Ositus on suoritettu/ ei ole suoritettu.
- Toimitusaika ja -paikka *Päivämäärä osoitteessa Helsingin oikeusaputoimisto, Porkkalankatu 13*
G, 2. krs, 00180 Helsinki.
- Pesän osakkaat *1. leski*
lesken nimi
henkilötunnus
katuosoite
postinumero ja paikkakunta
- 2. tytär*
tyttären nimi
henkilötunnus
katuosoite
postinumero ja paikkakunta
- Uskotut miehet *Julkinen oikeusavustaja nimi ja oikeusapusihteeri nimi.*
- Perunkirjoitustilaisuudessa läsnä
Osallistujat ja uskotut miehet.

Kutsu perunkirjoitukseen oli lähetetty osakkaille *päivämäärä* päivätyllä kirjeellä tai
Pesän ilmoittajan nimi oli kutsunut pesän osakkaat henkilökohtaisesti.

Pesän ilmoittaja *Pesän ilmoittajan nimi*

Perunkirjoituksen perustana olleet asiakirjat ja liitteet

- vainajan sukuselvitys

Pesän ilmoittaminen

Pesän ilmoittajan nimi ilmoitti pesän alla olevat varat ja velat:

VAINAJAN VARAT

- tavanomainen koti-irtaimisto, arvo alle 4.000 euroa	0,00
Yhteensä	0,00

VAINAJAN VELAT

- varataan hautakiveen / kaiverrukseen
- asiakirjakulut
- perunkirjoituspalkkio
- oikeusapumaksu

Yhteensä	0,00
----------	------

YHTEENVETO

Vainajan varat	0,00
Vainajan velat	0,00
Vainajan säästö / vajaus	0,00

LESKEN VARAT

- tavanomainen koti-irtaimisto, arvo alle 4.000 euroa	0,00
Yhteensä	0,00

LESKEN VELAT

Yhteensä	0,00
----------	------

YHTEENVETO

Lesken varat	0,00
Lesken velat	0,00
Lesken säästö / vajaus	0,00

Ilmoitukset

Tämän jälkeen merkittiin, ettei vainaja ole eläessään antanut mitään ennakkoperintöä, lahjaa tai muuta etuutta, joka olisi otettava huomioon perintöveroa määrättäessä.

Vainaja ei ollut jättänyt testamenttia./ Oli jättänyt testamentin.

Leski ilmoitti vetoavansa oikeuteensa PK 3 luvun 1 a §:n nojalla hallita yhteistä kotia jakamattomana ja ilmoitti AL 103 §:n 2 momentin perusteella kieltäytyvänsä luovuttamasta omaa omaisuuttaan toisen puolison perillisille.

Perintöveroa koskevia tiedusteluja ja ilmoituksia ottaa vastaan *pesän ilmoittajan nimi, osoite ja puhelinnumero*.

Pesän ilmoittajan vakuutus

Valahtoisesti vakuutan, että perunkirjoitusta varten antamani tiedot ovat oikeat ja etten tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta.

Aika ja paikka edellä mainitut

Pesän ilmoittaja

Todistamme täten, että olemme tähän perukirjaan merkinneet kaiken ilmoitetun oikein ja pesän arvioineet parhaan ymmärryksemme mukaan.

Aika ja paikka edellä mainitut

oikeusavustajan nimi
julkinen oikeusavustaja
kotipaikka

oikeusapusihteerin nimi
oikeusapusihteerin
kotipaikka